

Letnik XVIII.

Celovec, petek, 25. oktober 1963

Štev. 43 (1118)

Dan avstrijske zastave

praznik domovinske zvestobe

Jutri — 26. oktobra — bomo kakor v zadnjih letih po vsej Avstriji praznovali Dan zastave in se spominjali dneva pred osmimi leti, ko je zadnji vojak zasedbenih sil zapustil našo domovino in je Avstrija po 17 letih nasilja, krivic in hudih preizkušenj spet postala svobodna, neodvisna in suverena država.

Vsekakor vzroka dovolj, da bi ta dan lahko postal največji državni praznik, ki bi ga vsako leto slovesno obhajalo vse avstrijsko ljudstvo in tako izpričalo svojo zvestobo do domovine. In vendar v Avstriji očitno še nismo tako daleč, kakor kaže prav Dan zastave, katerega praznovanje je še vedno omejeno na kratke proslave v šolah in na nekaj uradnih akademij, ki pa so namenjene le ožjemu krogu ljudi. V ostalem pa se ta pomembni dan v zgodovini Avstrije razlikuje od ostalih dni v letu samo v toliko, da mu posamezni časopisi posvetijo nekaj besed in da so izbežene zastave.

Dan zastave torej še ni postal resnični praznik. Pa to pravzaprav tudi ni tako važno, saj ne gre za zunanji videz; gre v prvi vrsti za zavest, s katero ta dan obhajamo, ti in jaz, mi vsi. Odločilno je le to, ali se dovolj resno zavedamo, kakšnega pomena je za nas in našo domovino zopetna svoboda in suverenost; ali se še spominjamo ogromnih žrtev, ki so bile doprinešene za vzpostavitev demokratične in neodvisne Avstrije. Če se bomo tega pravilno zavedali, potem bomo tudi znali pravilno ceniti doprinešene žrtve, potem bomo tudi vedno pripravljeni očuvati priborjene dobrine. Potem bo vsakoletni Dan zastave resnični praznik nas vseh, praznik domovinske zvestobe — ne le v besedah, temveč predvsem v dejanjih.

Koroški Slovenci smo že večkrat jasno in nedvoumno izjavili, da hočemo biti lojalni državljani avstrijske domovine. Kot taki pa jasno smemo pričakovati, da je do nas lojalna tudi domovina, od katere zahtevamo samo to, da nas prizna za enako pravne in enako vredne državljane. Ne zahtevamo privilegijev in ne želimo postati država v državi, zlasti pa ne nameravamo »posiljevati«² večinski narod, kakor nam to pogosto podtikavajo nemškonalionalni nestrupneži. Upravičeno in dosledno pa terjamo uresničitve takih pogojev, ki bodo zagotovili obstoj in nadaljnji razvoj našega narodnega življenja. To je naša neizpodbitna pravica, še več: to je naša sveta dolžnost, ne le napram samim sebi, marveč tudi napram naši domovini, kajti borba za uresničitve popolne in vsestranske enakopravnosti manjšine je obenem tudi borba za nadaljnjo utrditev demokratičnega ustroja Avstrije.

Ko je naša domovina pred osmimi leti dokončno postala samostojna in suverena država, smo ji koroški Slovenci — kljub bridkim izkušnjam iz preteklosti — zvestost in brezpogojno izpričali svojo lojalnost. To smo storili v dobri veri v pravičnost nove republike in v zaupanju v demokratične sile, s katerimi smo skupno prenašali trpljenje in se borili proti skupnemu sovražniku — nacizmu. Čeprav smo v zadnjih letih doživeli marsikatero razočaranje, nam to naše vere ni omajalo. Eno pa je jasno: z vero in z zaupanjem seveda nečemo podpisati lastne smrtni obsodbe, zato v smislu načela »zvestoba za zvestobo«² tudi na strani države in večinskega naroda pričakujemo razumevanje za naše življenjske potrebe in probleme. Kajti dovolj je primerov v zgodovini — da omenimo le Južno Tirolsko —, ki kažejo, da je odnos države in večinskega naroda do manjšine navadno tudi merilo za odnose manjšine do države.

V praznovanje Dneva zastave se zavestno vključujemo tudi koroški Slovenci in ga solidarno obhajamo z vsemi tistimi, ki jim domovinska zvestoba ni le publika fraza, marveč ideal, ki ga je treba izpričati v dejanjih. Najboljši dokaz te zvestobe pa je nedvoumno v vsakdanjem prizadevanju, da si ohranimo domovino tako, kakršno smo si priborili v letih najhujšega nasilja: svobodno in demokratično ter pravično do vseh, ki ji hočejo biti zve-

Državni proračun za leto 1964

sta vladni stranki sklenili v „mirnem in stvarnem ozračju“

Nesoglasja med obema velikima strankama glede bodoče vladne koalicije se tudi v tem tednu niso zmanjšala, pač pa jima je uspelo pravočasno doseči sporazum o državnem proračunu za leto 1964. Osnutek proračuna, ki je bil tik pred potekom zakonito predpisanega roka predložen parlamentu, ne predstavlja „idealne rešitve“ in sta si o tem na jasnem obe stranki, vendar v političnih krogih prevladuje mnenje, da že samo dejstvo, da je prišlo do sporazuma o proračunu, jemlje medstrankarskim razprtijam velik del ostrine in odpira nove možnosti za nadaljnje sodelovanje.

Kako izgleda osnutek proračuna? V rednem proračunu so izdatki predvideni v višini 56,7 milijarde šilingov, dohodki pa v višini 56,1 milijarde šilingov, torej 600 milijonov primanjkljaja; izredni proračun za predvideva 3,4 milijarde šilingov izdatkov, ki jih bo treba kriti s kreditnimi operacijami. Celotni proračunski primanjkljaj v letu 1964 bo ob skupnih izdatkih 60,1 milijarde znašal okroglo 4 milijarde šilingov.

V tem osnutku je predvideno, da se bodo zvišale rente oz. pokojnine delavcev in nameščencev kakor tudi plače državnih uslužbencev, vendar ne v takem obsegu, kakor bi odgovarjalo porastu cen. Tudi za stanovanjsko gradnjo je predvidenih več sredstev, ki pa jih bo treba šele oskrbeti z državnim posojilom. Na drugi strani pa moramo računati z nadaljnjimi podražitvami zlasti pri železnici in pošti, pri bencinu in dislu ter pri žganih pijačah.

Rešitev torej res ni idealna in je pri celi stvari pozitivno morda le to, da je ministrski svet hkrati s potrditvijo proračuna sklenil tudi izdelavo dolgoročnega investicijskega programa, ki bo v državnem gospodarstvu omogočil načrtovanje za daljšo dobo.

Predsednik Tito pred Generalno skupščino OZN:

Uresničenje aktivnega sožitja

se spreminja v splošno gibanje za mir in mirno reševanje sporov

Ob koncu svoje poti miru in prijateljstva po državah Latinske Amerike se je predsednik FSR Jugoslavije maršal Tito ustavil v ZDA, kjer je razgovarjal z ameriškim predsednikom Kennedyjem, nato pa je imel na posebni seji Generalne skupščine OZN govor, ki je vzbudil najširše zanimanje po vsem svetu. V svojem govoru je najprej izrazil zadovoljstvo, da poteka letošnje zasedanje Generalne skupščine po zaslugi naporov miroljubnih sil in zmage zdravega razuma v boljšem mednarodnem ozračju,

kar odpira svetovni organizaciji dobre možnosti za nadaljnje napore v prid mednarodnega razumevanja in sodelovanja.

Danes — je dejal predsednik Tito — prodira na svetu vedno bolj spoznanje, da je vojna v pogojih ogromnih tehničnih dosežkov nesmisel in da jo je treba skupno s politiko s pozicij sile za vedno izključiti iz mednarodnih odnosov. Kolikor bolj se približujemo dnevu, ko bo zmagala misel, da se mora vojna izključiti kot sredstvo za reševanje raznih vprašanj, toliko bolj postaja nesmisel tudi vsaka oboroževalna tekma. Še več: razorožitev bo postala neobhodno potrebna in logična posledica, kajti minil je čas, ko so se z vojno in z osvajanjem tujih ozemelj in podobno lahko dosegle nekatere gospodarske in materialne koristi.

V nadaljevanju svojega govora je predsednik Tito dejal, da se s silo ne more preprečiti narodom, da izberejo družbeni sistem, ki ga žele, in da je v pogojih različnih družbenih sistemov potrebno med narodi in državami z različnim družbenim sistemom vzpostaviti odnose na načelih miroljubne koeksistence. Jugoslavija je vedno sodila, da delitev sveta na bloke ni trajna in večna in da je politika delovanja nevezanih držav preprečila, da ni prišlo do popolne delitve sveta na bloke. Novo pozitivno gibanje v mednarodnih odnosih je preseglo dosedanja pojema nevezanosti. Popularizacija na sile miru in sile hladne vojne se je s hitrim tempom razvijala v korist miru. Nevezanost se danes spreminja v splošno gibanje za mir in mirnejšo rešitev spornih vprašanj in aktivna nevezanost se spreminja v vedno širšo aktivno zavzemanje za zmago načel listine OZN.

Ob koncu svojega govora je predsednik Tito izrazil željo, da bi OZN v bodoče v še večji meri delovala za zbližanje med narodi in postala instrument njihovega sodelovanja in njihovih naporov za utrditev miru na svetu. Konkretno se je zavzel za nadaljnjo obdelavo in kodifikacijo načel miroljubne koeksistence,

Slovenska mladina v Italiji

pogumno stoji na braniku narodnostnih pravic

Zadnje nedeljo je slovenska mladina v Italiji priredila v Trstu svoj četrti mladinski dan, ki je bil nov dokaz strnjivosti mladih slovenskih sil, dokaz enotnosti v trajni borbi za doseg vseh tistih pravic, ki jih jamčita republiška ustava in londanski sporazum slovenski narodnostni skupini kot enakovrednim državljanom Italije. Na tej svoji že tradicionalni prireditvi je slovenska mladina ponovno izpričala svojo voljo in svojo odločnost, da se upre vsem poskusom novih fašistov ki prav te dni spet razsajajo po tržaških ulicah in kričijo „Smrt Slovincem!“.

Predstavniki mladinske organizacije je na tej manifestaciji v obširnem govoru poudaril zahteve, ki so jih že lani predložili vladi zastopniki vseh slovenskih organizacij v Italiji in ki se nanašajo na konkretne probleme, katerih rešitev bi morala zagotoviti slovenski manjšini popolno in vsestransko enakopravnost. „Mnoge so naloge, ki jih moramo še izpolniti — je dejal govornik — svoje smotre pa bomo dosegli predvsem z odločno in požrtvovalno akcijo mladine, ki je v današnjih časih eden izmed glavnih činiteljev obstoja slovenske manjšine. Da bo ta akcija uspešna, pa je predvsem potrebno, da se aktivizira vsa slovenska mladina in ne sme je biti organizacije, ki združuje slovensko mladino, ki se ne bi odzvala pozivu za čim širše kulturno in narodnoobrambno delo.“

V drugem delu prireditve so bili na sporedu tudi kulturno-zabavni nastopi, ki so močno navdušili udeležence velike manifestacije slovenske mladine v Italiji.

Svetovni dan varčevanja 1963

Vsako leto obhaja ves svet 31. oktobra „Svetovni dan varčevanja“. Da se nanj pravimo, bodo naše Hranilnice in posojilnice od 26. do 31. oktobra razobesile državno zastavo in s tem javno dokumentirale svoj poziv vsemu našemu ljudstvu, da je varčevanje tudi še danes najzanesljivejša pot k blagostanju.

Morda je takšen poziv vsako leto in vedno znova nepotreben! Žal takšne trdne zavesti o potrebnosti varčevanja niti pripravljenosti, da je za vsakega izmed nas samoumevna narodna dolžnost, da varčujemo pri svojih domačih denarnih ustanovah, doslej med koroškimi Slovinci ni. Dosti splošnejše je pričakovanje, da bi morale naše Hranilnice in posojilnice vsakomur povsod in vedno nuditi svojo pomoč. Žalostno je, da je takšna ugotovitev potrebna.

Zato vsako leto in redno spet naše slovenske Hranilnice in posojilnice ob „Svetovnem dnevu varčevanja“ pozivajo svoje člane in prijatelje, ki se vsaj malo zavedajo važnosti in pomena načrtnega in organiziranega varčevanja, da z vplačilom na hranilno knjižico pri domači Hranilnici in posojilnici v Svetovnem tednu varčevanja dokažejo,

- da jim je resno s pojmovanjem skupnosti, da spoznavajo pomen in važnost varčevanja za gospodarsko utrditev našega zaostalega ozemlja;
- da jim je resno pri srcu krepitev sil naše gospodarske samopomoči, ki samomočna in samostojna more uspešno nuditi pomoč posamezniku kakor celoti!

Dokažimo vsak in vsi z novo vlogo ali novo hranilno knjižico pri naših Hranilnicah in posojilnicah, da smo pravilno razumeli njihov poziv ob Svetovnem dnevu varčevanja 1963:

NE POZABI SVOJE HRANILNE KNJIŽICE!

Južnotirolski razgovori

med Avstrijo in Italijo v Ženevi

Pred poslopjem avstrijskega veleposlaništva v Rimu so neofašistični razgrajči uprizorili protiaustrijsko demonstracijo, ko sta se avstrijski zunanji minister dr. Kreisky in italijanski zunanji minister Piccioni zadnje sredo sestala v Ženevi, da po daljšem premoru spet izmenjata misli o vprašanju Južne Tirolske. Razgovor je trajal le nekaj ur in tudi niso obravnavali konkretnih problemov, vendar je potekal sestanek v „stvarnem vzdušju“ in so bili — kakor je minister Kreisky izjavil ob koncu seje — usvarjeni pogoji za nova pogajanja, katerih termina pa zaradi bližnje spremembe italijanske vlade še niso mogli določiti.

kajti s tem bi prišli še bolj do izraza visoki ideali in smotri današnje dobe: politika miru in obsodba uporabe sile, načela nevmešavanja, pravica narodov do samoodločbe in lastne razvoje poti ter mednarodna odgovornost za hitrejši razvoj nerazvitih držav.

Vse vrste diskriminacije

koreninijo v gospodarskih in političnih odnosih preteklosti

NEW YORK, oktobra. — Ko bodo naši znanjci brali v zgodovinskih knjigah, da smo na XVIII. zasedanju Generalne skupščine Združenih narodov sprejeli deklaracijo proti rasni diskriminaciji, bodo verjetno gledali na nas prav tako, kakor bi mi gledali na naše predhodnike, če bi nam zgodovinske knjige govorile, da so plešasti diskriminirali temnolase, ali da modrooki niso imeli enakih pravic kot tisti z temnimi očmi.

Toda kljub temu, da je absurdnost rasne diskriminacije v naših dneh tako očitna, je vendar ena izmed poglavitnih problemov, ki pretresajo sodobni svet. In kako to, da so se predsodki velikih skupin človeške vrste zapirali ravno v barvo kože, v narodnost, kateri posameznik pripada, ali ideologiji, v katero verjame?

Korenine rasne diskriminacije kot tudi številnih drugih oblik diskriminacije je treba iskati predvsem v gospodarskih in političnih odnosih preteklosti. Rasna diskriminacija je samo eden izmed ostankov, ki nam jih zapuščata kolonializem kot dediščina. Prav tako kot vidimo na gospodarskem področju, da monopol gospodarske moči še dolgo po političnem razpadu kolonializma omogoča gospodarsko eksploatacijo nekdanjih kolonij — surovinskih proizvajalcev, ki jih eksploatirajo nekdanje metropole, industrijsko razvite dežele, tako je tudi rasna diskriminacija ostanek in instrument oblasti človeka nad človekom.

Odnosi v številnih afriških in azijskih pa tudi v latinsko-ameriških in srednjevzhodnih deželah to v celoti potrjujejo. V Južni Afriki je na primer leta 1959 znašal dohodek belega prebivalca 425 funtov šterlingov, dohodek črnega afriškega prebivalca pa samo 39 funtov šterlingov oziroma enajstkrat manj. Razlika med dohodkom belega in črnega prebivalca je bila prav tolikšna kot razlika med povprečnim dohodkom na prebivalca v razvitih deželah v primerjavi z dohodkom prebivalca iz nerazvitih držav na svetu (1500 dolarjev v razvitih in 140 dolarjev v nerazvitih deželah). V Keniji je razlika še večja: leta 1957 je prišlo na belega prebivalca približno 447 funtov šterlingov, na črnega pa samo 15, kar pomeni, da je bil dohodek belega prebivalca 23-krat večji od dohodka črnega. Pri vsem tem je treba vedeti, da je znašal isto leto povprečni dohodek na belega prebivalca v Angliji 364 funtov šterlingov in na povprečnega Francoza bele polti 312 funtov šterlingov, kar docela jasno kaže, da beli prebivalci v deželah, kjer se je problem rasne diskriminacije najbolj zaostрил, ne sestavljajo delovnega ljudstva, ampak gre očitno za veleposestnike, kapitaliste in izkoriščevalce, za ostanke iz kolonialnega razdobja.

Velikanske razlike v povprečnem dohodku med pripadniki raznih rasnih skupin niso zgolj posledica tega, da se »višje« rase ukvarjajo s produktivnejšim in zato kvalificiranejšim delom. V Južni Afriki je na primer leta 1959 znašala povprečna mezda zidarja 96,4 penija na uro, če je bil zidar belec, in samo 26,5 penija, če je bil črnc. V Rodezijski federaciji in v Njasi je bil leta 1960 povprečni letni zaslužek Evropejca 1209 funtov šterlingov, vtem ko je afriški prebivalec v teh deželah zaslužil samo 87 funtov šterlingov na leto. Velike razlike v gospodarskem položaju ras so posledice velikanskih lastninskih razlik. V Južni Rodeziji, na primer, sestavljajo belci samo 6,5 odstotka celotnega prebivalstva, so pa lastniki skoraj 60 odstotkov vse obdelovalne zemlje.

V ekonomskem smislu je bil kolonializem najbrutalnejša oblika človeškega izkoriščanja. Pri tem ljudi ni bilo mogoče izkoriščati zgolj na podlagi svobodne igre tržnih sil, očitno celo uporaba surove vojaške in policijske sile ni zadostovala, ampak je bil potreben instrument rasne diskriminacije. Rasni konflikt je dandanes nedvomno najostrejši v Južni Afriki, kjer sestavljajo belci 19,4 odstotka vsega prebivalstva, v Južni Rodeziji, kjer je belcev 6,5 odstotka od celotnega prebivalstva, ter v Angoli, kjer jih je 2,5 odstotka. Belo prebivalstvo, ki je koloniziralo te dežele, se je obdalo z mitom rasne večvrednosti. Tam, kjer je bila težnja rasnega mešanja največja — kar dokazuje Južna Afrika — tam je postal rasni predsodek sčasoma najhujši. Predsodek o rasni večvrednosti se je polagoma zakoreninil v zakonodaji in ljudje določene barve kože so začeli z orožjem preprečevati družitev z ljudmi drugačne barve. Vladajoča rasa je s silo in orožjem preprečevala podjarmljeni rasi njen normalni kulturni razvoj in napredek. Zato dandanes ne zasledimo pojavov rasne diskriminacije samo v gospodarskem življenju, temveč prav tako tudi v kulturnem. V Južni Afriki je na primer leta 1958 obiskovalo šole 21,9 odstotka belih prebivalcev in samo 13,9 odstotka črncov Bantu. V Severni Rodeziji je na 10 tisoč belcev prišlo 1,3 šole, vtem ko je na enako število črnega prebivalstva prišlo samo 0,09 šole. V Keniji je leta 1959 obiskovalo gimnazije in višje šole 4,8 odstotka vsega belega prebivalstva in samo 0,08 odstotka črnega. S tem, da so preprečevali vzgojo, kulturni in znanstveni napredek, so si ljudje dolo-

Manj razveseljiva bilanca poletnega turizma

Poletna turistična sezona je bila letos na Koroškem razmeroma kratka. Zaradi deževja v juniju in zaradi vpada mraza koncem avgusta in začetkom septembra je bila v glavnem omejena na julij in avgust, do polnega razmaha pa je pravzaprav prišla le v času od 10. julija do 25. avgusta.

V teh dveh poletnih mesecih so na Koroškem po poročilu Koroške turistične zveze zabeležili skupno 6.464.754 nočitev, kar je za 7,6 % več kot v istih mesecih leta 1962. Letošnji porast števila nočitev vendar vidno zaostaja za porastom med leti 1961 in 1962, ko je znašal v primerjavi mesecev julij in avgust več kot 21 %. Te primerjave potrjujejo trditve številnih koroških turističnih občin, da je prišlo v turizmu do stagnacije in da se odstotek nočitev ni več večal kot doslej in kakor so pričakovale, marveč se kar občutno skril.

Med nočninami so letos nazadovale nočnine domačih turistov, ki so si zaradi razvpite koroške draginje za svoj oddih in dopust raje izbrali cenejše turistične kraje Slovenije in Dalmacije. V to smer kaže tudi močan porast nočitev v campingih, njihovo število se je povečalo od 362.451 na 411.038. Od inozemskih nočitev jih odpade 90 odstotkov na turiste iz Zahodne Nemčije. Število njihovih nočitev je bilo letos v avgustu za 12 % višje od lanskega.

Na splošno se je po poročilu Koroške turistične zveze letos pokazalo, da so izrazito hrupni in dragi turistični centri letos pri številu nočin in s tem tudi v turizmu nazadovali, medtem ko so napravile številne podeželske turistične občine lep korak naprej. Letošnje poletje na Koroškem je spet potrdilo, da turist današnjega časa išče oddiha in razvedrila po krajih, ki ležijo daleč stran od velikega hrupa v mirnem zatišju in v neokrnjeni naravi. Prav v teh krajih pa pogoji za turizem tudi na Koroškem še zdaleka niso ustvarjeni.

Poučni izlet gojencev kmetijske šole v Podravljah

(Nadaljevanje)

Industrijsko krmljenje krav

V Zadobrovi so se gojenci ustavili na obratu za proizvodnjo mleka, ki ima okrog 1000 jersey krav. Proizvodnost obrata znaša letno 3.700.000 kilogramov mleka s 4 % maščobe. Jersey krave so specializirano mlečno govedo. Odlikujejo se po visoki molznosti in bogati vsebini mlečne maščobe. Ker tehtajo jersey krave povprečno 400 kilogramov, potrebujejo sorazmerno malo vzdrževalne krme, kar omogoča maksimalen izkoristek krme za proizvodnjo mleka. V Zadobrovi smo videli poleg klasičnih hlevov tudi odprte hleve, v katerih redijo krave molznice po sistemu proste reje.

Prehrana krav molznic sloni na uporabi specialnih krmnih mešanic, ki jih proizvaja Tovarna močnih krmil, ter na pridelovanju zelenih krmnih rastlin, predvsem silažne koruze, pitnika, lucerne, travnih mešanic i. dr. Z ozirom na relativno visoke pridelovalne stroške krmnih rastlin pa v zadnjem času prehajajo na povečano pridelovanje krmnih žit in na krmljenje krav molznic s čisto industrijsko krmo. V ta namen so organizirali poskus s sto jersey kravami, ki jih krmlijo samo s krmili, izdelanimi v lastni tovarni. Z njimi hočejo zlasti ugotoviti, kako bo z molznostjo krav. Če bo poskus uspel, bodo na široko uvedli krmljenje krav molznic s specialnimi krmnimi mešanicami in krmilnimi avtomati. S tem bodo zmanjšali število neposrednih oskrbovalcev živine, namesto zelenih krmnih rastlin pa bodo pridelovali več krmnega žita, koruze za zrnje in rastlin, ki omogočajo popolnejšo mehanizacijo proizvodnje.

Tovarna prašičev

Gojenci so se ustavili tudi na obratu za proizvodnjo plemenskih in pitanih prašičev v Ihanu, ki sodi med največje na svetu. Tu zdaj zrede na leto 7000 komadov plemenskih svinj in merjascev švedske landrace pasme ter 23 tisoč komadov spitanih prašičev — bekonov. V načrtu pa imajo povečanje zmogljivosti obrata na 60.000 komadov prašičev letno.

Zanimivo so številke, ki govorijo o proizvodnosti matičnih plemenskih svinj. Leta 1961 je na eno plemensko svinjo odpadlo 1,7 prasitev ali 16,6 živo rojenih pujskov. Lani pa so število prasitev povečali na 2,4 letno, pri čemer se je proizvodnost dvignila na 25,35. Ta uspeh so dosegli na podlagi spremenjenega proizvodnega postopka z novim krmilom »prestarter«, ki omogoča, da odstavi pujske že 28. dan po pravitvi nasproti 56. dnevu, kakor so jih odstavljali poprej.

Povprečje števila prasitev pa je zahtevalo predvsem izboljšanje pripustne službe. Rešitev so našli v umetnem osemenjevanju svinj. Zanimivo je, da umetnim potom dosega boljše uspehe kot z naravnim pristupom. Velika prednost umetnega osemenjevanja je v boljšem izkoristku visokokvalitetnih plemenskih

čene barve kože počasi pridobivali dejansko intelektualno nadmoč nad ljudmi druge barve kože.

Ko je padla zavesa kolonializma, se je odkrila vsa realnost ostankov preteklosti. In kakorkoli je videti smešno to ločevanje ljudi po barvi kože, je vendarle eno izmed poglavitnih problemov naše civilizacije. Ameriško družbo pretresa spopad z rasnimi segregacionisti: prihodnost te velikanske in bogate dežele je odvisna od tega spopada. Južnoafriška unija je povečala svoj vojaški proračun za 56 milijonov dolarjev, na vsega 220 milijonov, ker se

merjascev. Ker z enkratnim ejakulatom merjasca oprasijo štiri svinje, potrebujejo razumljivo manjše število plemenskih merjascev. To pa se končno odraža v pocenitvi proizvodnega procesa prašičev.

Na obratu v Ihanu je v celoti osvojen industrijski sistem proizvodnje. Prašiče krmlijo dvakrat dnevno s popolnimi krmnimi mešanicami. Poleg koncentrirane krme dobijo živali le še vodo. V letu 1962 so porabili za 1 kg prirasta v pitanju 3,39 kg krmnih mešanic. Na podlagi poskusov pa so uspeli sestaviti še popolnejše mešanice, ki jim zagotavljajo še boljše uspehe.

Poenostavljen proizvodni sistem reje in pitanja prašičev omogoča, da en delavec oskrbuje 74 plemenskih svinj s pujski, ali 200 brejih svinj, ali 1000 pitancev do teže 45 kg ali pa 600 komadov pitancev od teže 45 do 90 kilogramov.

Farma za 100.000 kokoši

Na poti v Smlednik so se gojenci za kratek čas ustavili na obratu za proizvodnjo jajc v Duplici pri Kamniku. Tu je letos spomladi začel Agrokombinat graditi obrat za 100.000 kokoši-nesnic, ki bo eden najmodernejših v državi. Zaenkrat obratujeta šele dva kokošnjaka, po dokončni izgradnji pa bo obrat proizvajal letno 22 milijonov konzumnih in valilnih jajc.

Novo pitališče govedi

V Smledniku je Agrokombinat zgradil nov obrat za proizvodnjo pitane goveda, ki letno spita 7000 telet. Teleta pitajo po sistemu proste reje v dveh fazah: v prvi fazi do teže 160 kg, v drugi fazi pa do teže 420 kg. Obe proizvodni fazi sta ločeni po objektih: mlada teleta pitajo v zaprtih hlevih, starejša pa v odprtih.

Obrat v Smledniku nima lastnega vzrejališča. Teleta odkupujejo od zadrug in privatnih kmetov. Za pitanje so pripravna teleta simodolske in montafonske pasme ter križanci.

Prehrana telet je osnovana na tovarniških krmnih mešanicah. Dodatno dobijo teleta le 80 dkg sena odnosno slame na dan ter vodo. Pri takem načinu krmljenja znaša dnevni prirast 0,989 kg na žival.

Zanimivo je, kako so v Smledniku rešili vprašanje nastilja. Na osnovi lastnih izkušenj v Črnelem so v vseh odprtih hlevih namestili rešetkasta tla, ki povsede izločajo porast nastilja. S tem odpravijo izločanje porast, zmanjšana pa je tudi poraba delovne sile, kar občutno vpliva na znižanje proizvodnih stroškov za enoto proizvoda.

Na osnovi izboljšanja proizvodnega procesa in boljše delovne organizacije oskrbuje v Smledniku en človek v prvi fazi pitanja 300, v drugi fazi pa 2200 telet.

(Dalje prihodnjič)

pripravlja na krvavi obračun. Ko spremljamo na kraju samem debate o deklaraciji proti rasni diskriminaciji, se nam zdi, da se je človeštvo komaj začelo otrešati iracionalnosti vojskovanja, medtem ko raste pred njim velikanski problem resnega konflikta. Čedalje bolj je jasno, da računa na ta spopad nekdo, ki tu ni navzoč.

Eden izmed temeljnih problemov izgradnje miru in civilizacijskega napredka v naših dneh je, kako osvoboditi človeštvo predsodkov glede barve kože.

Janez Stanovnik

POŠIROKEM SVETU

NEW DELHI. — Ob dnevu nacionalne solidarnosti je bilo v indijskem glavnem mestu množično zborovanje, na katerem je govoril predsednik vlade Nehru. Ker je praznik sovpadal s prvo obletnico kitajskega napada, je Nehru v svojem govoru pozval prebivalstvo, naj strne vrste v obrambi domovine. Po Nehrujevih besedah bo Indija dosledno branila svojo nacionalno neodvisnost in integriteto.

RIAD. — Vlada Saudske Arabije je naročila svoji delegaciji v OZN, naj vzpostavi slike s sovjetske delegacije in skuša ugotoviti, ali je Sovjetska zveza pripravljena navezati diplomatske stike s Saudsko Arabijo. To je trenutno namreč edina dežela na Bliznjem Vzhodu, ki nima svojega diplomatskega predstavništva v Moskvi.

NOVO MESTO. — V Dobrnič pri Trebnjem je bila pred dnevi proslava dvajsetletnice prvega kongresa Slovenske protifašistične zveze, ki je bil v tem kraju 17. in 18. oktobra 1943. Proslave se je udeležilo več tisoč ljudi, med njimi tudi večje število preživelih delegatov, ki so se pred dvajsetimi leti udeležile prvega kongresa. Dr. Metod Mikuš je v svojem govoru poudaril pomen kongresa pred dvajsetimi leti ter posebej veliki delež žena v narodnoosvobodilnem boju slovenskega ljudstva.

BUDIMPEŠTA. — Na predlog jugoslovanske in romunske vlade je bilo v Budimpešti izredno zasedanje danavsko komisije, ki je bilo sklicano zaradi vprašanj v zvezi z uresničenjem jugoslovansko-romunskega načrta za gradnjo hidroenergetskega in plovnega sistema v Djerdapu.

BERLIN. — Novi zahodnonemški kancler Ludwig Erhard bo 28. oktobra obiskal zahodni Berlin, kjer bo ostal dva dni. S tem bo — kakor že mnogi drugi zahodnonemški državniki — simbolično poudaril povezavo med Zahodno Nemčijo in zahodnim Berlinom.

LIJUTOMER. — Ob 150-letnici rojstva slavista in jezikoslovca svetovnega slovesa dr. Frana Miklošiča je bila v Ljutomeru velika proslava, ki so se je udeležili tudi številni ugledni kulturni in javni delavci iz Slovenije, Hrvaške in Srbije. O življenju in delu dr. Miklošiča, o njegovih zaslugah za razvoj slovenskega jezika ter o njegovem splošnem jezikoslovnem znanstvenem delu je govoril predsednik Slavističnega komiteja Jugoslavije prof. dr. Bratko Kreft.

LONDON. — Londonska konferenca o Keniji se je uspešno končala. Kenijski in britanski predstavniki so se sporazumeli, da bo Kenija postala neodvisna 12. decembra. Obe strani sta se tudi dogovorili, da bodo čim hitreje revidirali kenjsko ustavo in tako omogočili razglasitev neodvisnosti.

WASHINGTON. — Zunanje-politični odbor ameriškega senata je sprejel zakon o pomoči ZDA tujini v tem finančnem letu, in sicer v višini 4.202.365.000 dolarjev, kar je za nekaj nad 700 milijonov dolarjev več kot je nedavno odobril predstavniki dom, ki je prvotni Kennedyjev predlog zmanjšal za milijardo dolarjev. Glasovanje je velika, vendar le začasna zmag Kennedyja, ker bo senat na plenarnem zasedanju obravnaval njegov predlog šele 28. oktobra, kjer pričakujejo velika nasprotja in razprave. Eden izmed vodilnih članov senata, ki pri tem glasovanju ni bil navzoč, je namreč napovedal, da se bo v senatu zavzel za občutno zmanjšanje programa pomoči tujini; podobno stališče pa so zavzeli tudi še drugi člani odbora.

PEKING. — Kitajsko zunanje ministrstvo je izročilo indijskemu veleposlaniku v Pekingu noto, v kateri protestira proti kršitvam kitajskega zračnega prostora. Noto navaja, da so indijska letala julija, avgusta in septembra 25-krat priletela nad kitajsko ozemlje.

PARIZ. — V političnih krogih navajajo, da bo novi zahodnonemški kancler Erhard v kratkem obiskal Francijo. Obisk, ki mu doslej še niso določili datuma, je v skladu s francosko-nemškim sporazumom o prijateljstvu, ki predvideva redne sestanke najvišjih predstavnikov obeh držav vsakih šest mesecev. Pač pa so mnogi mnenja, da bo po odstopu Adenauera tudi v teh odnosih prišlo do nekaterih sprememb, kajti Erhard zastopa bolj široko politiko in ni pričakovali, da bi se tudi on omejeval le na sodelovanje s Francijo, kakor je to delal njegov predhodnik.

MOSKVA. — V Sovjetski zvezi so prejšnji teden izstrelili nov umetni satelit, ki nosi ime »Kozmos-20«. Novi satelit potrebuje za eno obkrožitev Zemlje 89 minut in 55 sekund, njegova najmanjša oddaljenost od Zemlje znaša 206 km, največja pa 311 km. V satelitu so nameščeni razni instrumenti, ki posredujejo važne podatke o vsemirju.

PARIZ. — Francoski komunisti so mnenja, da bi bilo z akcijo vseh francoskih mirolnih sil mogoče prisiliti de Gaulle v vlado, da podpisuje sporazum o delni prepovedi jedrskih poskusov. Prav tako bi francosko vlado lahko prisilili, da sodeluje pri mednarodnih pogajanjih o razorožitvi in da se odpravi lastnemu atomskemu orožju. Od 17. do 24. novembra bo francoska KP priredila množična protijedrska zborovanja.

NEW YORK. — Skrbniški svet OZN je razpravljal o Južni Rodeziji in sprejel resolucijo, s katero obsoja Veliko Britanijo, ker se ni uresničila resolucija Generalne skupščine o Južni Rodeziji. Od Velike Britanije zahteva, naj takoj skliče konferenco predstavnikov vseh političnih strank tega ozemlja, na kateri bi izdelali načrt ustavnih določb o pridobitvi neodvisnosti za Južno Rodezijo na osnovi javnega mnenja. Konferenca naj bi tudi določila čimprejlnji datum za razglasitev neodvisnosti v Južni Rodeziji.

CHATTANOOGA. — Ameriški rasisti so spet izvedli gnusen atentat proti črnemu prebivalstvu. V Chattanoogi v ameriški zvezni državi Tennessee je eksplozija porušila in zažgala neko črnsko cerkev in je pri tem več oseb, ki so bile pravkar v cerkvi, zgubilo življenje, več gasilcev pa je bilo ranjenih med gašenjem požara.

DAMASK. — Sirska vlada je v znak protesta proti politiki rasne diskriminacije v Južnoafriški uniji prepovedala vsak izvoz iz to državo. Prav tako bo Sirija bojkotirala tudi vse proizvode iz Južnoafriške unije.

Kako pomagamo otroku pri učenju

Otrokovo učenje in uspevanje pri šolskem delu je tudi rezultat družinske vzgoje. Otrok je zrcalna slika doma. Čeprav prevzame delno odgovornost za oblikovanje otroka šola, ostane glavna teža skrb za pravičen otrokov razvoj še vedno na družini. Domača vzgoja naj da otroku na primer: da bo znal drugega pozorno in zbrano poslušati, da se bo znal podrediti in ubogati, se disciplinirati, da bo navajen na red, da se bo njemu primerno obnašal, da bo pri svojih opravilih že samostojen, pogumen, vreden, točen, da bo znal preceniti, da bo odgovoren do dolžnosti in da bo rad, z veseljem delal itd. Ko privzgjamo otroku delovne navade pri delu v družini že v predšolski dobi, ga s tem pripravljamo na redno učenje in prizadevanje.

Pogosto starši povprašujejo učitelje, kako naj bi otroka doma učili, da bi imel v šoli boljši uspeh. Ali je res potrebno, da normalno razvitega otroka doma še učimo, ali se z njim učimo? Pogosto se dogaja, da so starši silno in kar preveč vneti pomočniki v prvih dveh razredih osnovne šole — za vsako ceno mora otrok doseči najvišje ocene — toda že v tretjem razredu popuščajo, še bolj pa pozneje, zlasti če mu ne znajo več pomagati.

Sedemletni zdrav otrok je zmožen samostojno opravljati svoje šolske dolžnosti. Nikakor ni potrebno, da sedimo pri njem in pri vsaki potezi sodelujemo. Če bo v začetku še nespreten, nič zato, ker je to šolanec; s trdom in prizadevanjem bo časoma dosegel večje uspehe. Vse, kar otrok napravi, naj bo njegovo delo in naj sam odgovarja v šoli pred kolektivom. Dom pa naj bedi nad njim, ga neprisiljeno kontrolira, se zanima, ga povprašuje o delu in življenju v šoli, mu daje pogum, se veseli uspehov, ga bodri ob neuspehih in skrbi, da bo imel ugodne pogoje za delo.

Starši svojega otroka spremljajo pri šolanju. Tesno pa morajo sodelovati z učiteljem, oziroma z vsemi tistimi, ki otroka učijo na višji stopnji. V pogovorih in na posvetovanjih spoznavajo otrokovo duševnost, njegove zmožnosti, zanimanje, potrebe, težnje, obnašanje in delo v kolektivu, pa tudi pomanjkljivosti in morebitne odklone v obnašanju. Ker so z otrokom v tesnejših stikih kakor učitelj in dalj časa z njim, lahko s svojimi opazovanji učitelju pomagajo. Starši morajo prikazati razredniku ves otrokov razvoj od spočetja dalje, zlasti če nastopijo kake telesne ali duševne težave pri vzgajanju. Dom in šola tako skupno razumevata vzroke težav in skupno iščeta pravilne vzgojne oblike.

Otroci pa tudi radi vidijo svoje starše v šoli. Všeč jim je, da se starši in učitelji prav o njih pogovarjajo. Pri tem čutijo, da so posebno pomembni v družini in šoli in to dviga njihovo samozavest. Sodelovanje med domom in šolo je za uspešno učenje nepogrešljivo. Otroku je potrebno stalno in enotno vzgojno vodstvo. Naj bi šolam nikdar ne bilo treba uradno posegati vmes in klicati neodgovorne starše na razgovor.

Vzgojno je za otroka pomembno tudi stalno obveščanje. Otrok naj ve, da so starši neprestano budni, da ljubeče, vendar zahtevno spremljajo njegovo delo in da jim ne more ničesar prikriti. Vse, kar otrok počne, mora biti staršem kot na dlani.

Prvič v zgodovini Avstrije:

Zakonita pravica do podpore za visokošolski študij

Prejšnji teden je dunajski parlament soglasno sklenil zakon, ki pomeni preokret v avstrijski šolski politiki: po novem „zakonu o študijskih podporah“ obisk visokih šol in akademij ne bo več odvisen od premoženja staršev, marveč od nadarjenosti študentov, kar pomeni, da bo v bodoče na univerzi lahko študiral tudi tisti, ki tega doslej zaradi pomanjkanja sredstev ni mogel. Vsak študent, ki izhaja iz socialno potrebnih krogov in bo pri študiju dosegel dober uspeh, bo imel pravico do državne študijske podpore.

Zgodovina tega zakona sega daleč nazaj. Socialisti so že skozi več let vedno spet zahtevali državno podporo za vse socialno potrebne in nadarjene študente, vendar niso našli razumevanja pri ÖVP, katere je v šolski politiki vztrajala pri zastarelih načelih, po katerih naj bi bili visokošolske izobrazbe deležni le privilegirani (to je premožni — op. ured.) krogi prebivalstva. Končno pa je le prišlo do soglasnega sklepa v ministrskem svetu in prejšnji teden je bil tozadevni zakon izglasovan v parlamentu.

Po novem zakonu imajo do državne študijske podpore pravico vsi študentje visokih šol in umetnostne akademije, ki so avstrijski državljani. Dokazati morajo le, da izhajajo iz socialno potrebnih krogov in da študirajo z uspehom. Socialno potreben je tisti študent, ki nima staršev in zanj tudi tretje osebe ne skrbijo, sam pa na leto ne zasluži več kot 15.600 šilingov. Ta znesek se povzraja za 6000 šilingov za vsako osebo, za katero je študent po zakonu obvezan skrbeti. Študent s starši pa je socialno potreben, če oče ali oboje starš skupaj ne zasluži leta več kot 48.000 šilingov; ta znesek se povzraja za 7200 šilingov letno za vsakega nadaljnjega nepreskrbljenega člana družine. Pri odličnem študijskem uspehu sme samostojni študent zaslužiti še dodatno 3600 šilingov na leto, pri študentih s starši pa se v tem primeru zviša znesek letnega zaslužka za 12.600 šilingov.

Uspeh pri študiju mora študent dokazati s spričevali, v katerih pa povprečna ocena pri petih redih ne sme biti slabša od 2,5, medtem ko pri podpori za prvi semester povprečni red v maturitetnem spričevalu ne

sme biti slabši kot 3. Študijska podpora bo sorazmerno z letnimi dohodki znašala 10 tisoč, 8000 ali 5000 šilingov letno, se pa načelno povzraja za 10 odstotkov, če mora študent zaradi obiska visoke šole stanovati izven domačega kraja, konkretno torej za vse koroške študente, ki obiskujejo univerzo na Dunaju, v Grazu ali Innsbrucku. V primeru, da prejema študent še kakšno drugo štipendijo (n. pr. od deželne vlade), skupna študijska podpora ne sme znašati več kot 12.000 šilingov na leto, odnosno se lahko povzraja na skupno 15.000 šilingov letno, če živi študent izven domačega kraja. Pravica do študijske podpore velja načelno za celotno dobo študija.

Sredstva za študijske podpore so predvidena že v državnem proračunu za leto 1963. Ustrezne prošnje je treba vložiti pri pristojnem rektoratu ali dekanatu, in sicer v času od 1. do 30. novembra. O prošnjah bodo odločale posebne komisije, ki jih bodo sestavljali zastopniki študentskega združenja in proforskega zbora, morebitne prijave proti odločitvam teh komisij pa je treba vložiti na ministrstvo za pouk.

Med novimi knjigami

Slovenska akademija znanosti in umetnosti je v okviru svoje založniške dejavnosti izdala dve obsežni knjigi. V razredu za umetnosti je izšlo pomembno glasbeno-umetnostno delo Lucijana M. Škerjancja »Kompozicijska tehnika Jakoba Petelina-Gallusa«, v zbirki »Viri za zgodovino Slovencev« pa objavlja Pavle Blaznik kot četrti zvezek srednjeveških urbarjev za Slovenijo »Urbarje freisinške škofije«.

Škerjancjeva široko zasnovana razprava o Jakobu Petelinu-Gallusu je prvo veliko delo, ki bo v pravi luči pokazalo položaj tega pomembnega slovenskega skladatelja 16. stoletja v svetovnem merilu. Čeprav so bili njegovi življenjski podatki kljub nekaterim vrzelim dovolj točno in zanesljivo zbrani, se je dotedanja obravnava njegovega glasbenega dela s slogovnimi kriteriji omejevala le na nekaj splošnih karakteristik, kajti slovenski znanstveniki so imeli dovolj truda že samo s tem, da so nesporno ugotovili njegov slovenski rod. Danes tudi že velika večina tujih znanstvenikov priznava Petelinovo pripadnost slovenskemu narodu in je torej prišel čas, da se v pravi luči pokaže tudi njegova umetniška po-

doba in se ustvari slika o vlogi in pomenu njegove ustvarjalnosti. Lucijan M. Škerjanc se je te odgovorne in težke naloge oprijel z veliko prizadevnostjo ter je v svoji obsežni razpravi na podlagi podrobne analize glavnega Petelinovega kompozicijskega dela prikazal njegovo razmerje do kompozicijske tehnike svoje dobe in našega velikega skladatelja postavil na tisto mesto, ki mu gre v svetovnem merilu.

»Urbarje freisinške škofije« v objavi Pavleta Blaznika dopolnjujejo pomembno zbirko srednjeveških urbarjev za Slovenijo, v katere okviru je Milko Kos objavil že urbarje salzburske nadškofije in Slovenskega Primorja. Tudi urbarji freisinške škofije zajemajo precejšen del slovenskega ozemlja in so zato velikega pomena za proučevanje zgodovine Slovencev. Avtor je v svojo knjigo vključil vse ustrezne do danes ohranjene srednjeveške urbarje in fevdne knjige ter jim dodal še najstarejše tekste računskih knjig iz vsake časovno omejene skupine. Večina gradiva je objavljena tokrat prvič in je med materialom deloma zastopano tudi gradivo, ki vse do zadnjega časa ni bilo v evidenci znanstvene lite-

Dr. Mirko Rupel

Zaradi možganske kapi je v mariborski bolnišnici umrl zaslužni slovenski literarni zgodovinar, jezikoslovec, pisec in bibliotekar dr. Mirko Rupel. Bil je dolgoletni ravnatelj Narodne in univerzitetne knjižnice v Ljubljani, ki jo je dvignil na pomembno strokovno raven. Dr. Rupel ima neprecenljive zasluge za odkrivanje, zbiranje in urejanje slovenskih jezikovnih spomenikov ter mu gre zahvala, da je gradivo o slovenskih protestantih in piscih danes takorekoč zbrano in da je veliko tega že objavljeno v izdajah, ki so dostopne najširšemu krogu bralcev. V jezikoslovju je dr. Rupel opravil veliko delo kot eden izmed sestavilcev obeh zadnjih izdaj slovenskega pravopisa, še večja pa je njegova zasluga za praktično usmerjanje slovenščine, saj je na primer dolga leta vodil jezikovne pogovore po radiu. Koroškim Slovincem pa je znan zlasti po slovnici »Slovenski jezik«, ki jo je pripravil za naš list in jo je pozneje v posebni knjigi ponatisnila Slovenska prosvetna zveza.

KULTURNE DROBTINE

150-letnico rojstva velikega italijanskega mojstra opere Verdija je počastilo tudi celovsko Mestno gledališče, ki je ob svoji operni premieri nove gledališke sezone uprizorilo Verdijevega »Don Carlosa«. V kolikor dovoljujejo razmere (dvorana v Domu glasbe pač ni bila zgrajena za gledališke predstave, posebno pa ne za operne uprizoritve; kljub temu je to edina možnost, da gledališče tudi v času gradnje lastnega prostora nadaljuje s svojim delom), je bila predstava na zadovoljivi višini, zlasti kar tiče godbeno plat, kjer so dirigent Günter Lehmann, vodja zbora Franz Gerstacker in nosilci glavnih vlog ponovno dokazali razveseljivo kvaliteto.

Januarja prihodnje leto bodo svečane prireditve ob stoletnici smrti Vuka Stefanovića Karadžića. Veliko delo, ki ga je opravil Karadžić na področju srbskega jezika in kulture, ni obrodilo sadov le doma, tudi tujina je občudovala ogromno delo na področju narodopisja in narodnega izročila ter mu dala priznanje že za časa življenja. Vukovo stoletnico bodo praznovali tudi na Dunaju, kjer je leta 1848 postal častni član dunajske akademije; prav tako pa tudi na univerzi v Jeni, kjer so mu podelili častni doktorat.

Akademija znanosti v Varšavi je začela izdajati »Wielko Encyklopedia Powszechna«. Prvi zvezek obsežno zasnovane enciklopedije šteje 83 strani in sega od črke A do Ble. K sodelovanju so pritegnili najuglednejše znanstvenike z različnih področij družbenih, prirodoslovnih in humanističnih ved.

Znani moskovski godalni kvartet »Beethoven« je slavil 40-letnico umetniškega delovanja. Omenjeni komorni ansambl slovi kot eden najboljših v Evropi. Prahvali se lahko s 3000 koncerti, ki so jih izvajali vedno v isti zasedbi.

V posameznih poglavjih je obdelana freisinška posest na Gorenjskem in na Dolenskem, izčrpno je prikazana organizacija zemljiških gospodstev in govora je o merah, denarju ter obveznostih podložnikov in o produkciji. Sledijo originalni teksti urbarjev in fevdnih ter računskih knjig, ob koncu pa še seznam krajev in oseb ter stvarni seznam in zemljevidi.

Glasba -

stara človekova spremljevalka

Naj je bil človek v kakršnemkoli okolju in življenjskih razmerah, vedno je bil dovolj spreten, da je izdelal presenetljivo število najrazličnejših glasbil z najpreprostejšim orodjem in iz najcenejšega materiala. Skozi dolga stoletja so postajala ta glasbila vedno bolj zapletena in so se izpopolnjevala ali pa so ostala takšna, kot so bila v začetku, ker so bila kot taka popolna v svoji funkcionalnosti.

Svet zvokov je živo zanimal vsakogar, ne le v zvezi z vsakdanjim življenjem, temveč tudi z veliko skrivnostjo — kaj je na drugem svetu. Kakor so glasbo uporabljali za zvezo med ljudmi, tako naj bi jo uporabljali tudi za zvezo med bogovi. Poleg tega se je uveljavilo praznovanje v zvezi z različnimi zvoki in prepričanje v čudodelno moč pihalnih glasbil, kot so na primer pripisovali jerihonskim trobentam, da so s svojimi zvoki podirale zidove. Verjetno pripisujejo magično moč ravno pihalom zato, ker so blizu in najbolj očitna asociacija na dihanje, ki je nujno za življenje. Med najstarejša znana glasbila sodijo koščene piščalke, ki jih uporabljajo Indijanci pri svojih kulturnih plesih, in obredne lončene piščalke mehiških plemen. V Tibetu je veliko trobilo nujno po-

trebno za opravljanje verskih obredov, prav tako školkasta trobila v Indiji. V Afriki uporabljajo piščali in trobila za klicanje zaščitnih duhov.

Toda glasbe ne uporabljajo samo za zvezo z drugim svetom, temveč se da porabiti za vrsto praktičnih potreb v vsakdanjem življenju. Bobne in gonge uporabljajo za pošiljanje vesti od vasi do vasi, rogovi dajejo znake za smer lova. Običajno imajo najpreprostejša glasbila najbolj praktično funkcijo; bolj ko se bližajo zapletenejšim glasbilom, se manjša njihova obredna pomembnost in praktična uporabnost. Godala so se na Vzhodu zelo kmalu in močno razvila, vendar pa bi pri njih težko našli kako drugo funkcijo, kot da so namenjena zabavi in oddihu.

Močno so se razvila po svoji obliki, prav tako je na njih z drsenjem

prstov mogoče doseči neverjetno majhne razlike v višini tonov, za katere, na primer, v naši zahodnjaški notni pisavi še daleč ni primernih znakov. Orientalci se z doseganjem teh tonov niso zadovoljevali samo po estetski plati, temveč so ta način tudi praktično uporabljali in ga uredili v različne glasbene lestvice.

V ta sistem so tako uvrstili posamezne lestvice, ki jih je mogoče uporabiti samo v določenih delih dneva ali leta in ob določenih priložnostih. V Indiji uporabljajo nekatere lestvice samo v deževni dobi in pravilno so brez dvoma verovali, da pravilno izvajanje na podlagi te lestvice lahko učinkuje na padavine. Danes sicer marsikateri Indijec ne verjame več v ta učinek, priznavajo pa, da določeni tonovski načini vzbujajo in podpirajo določena razpoloženja v določenih priložnostih. Z dosego najmanjših otenkov med toni so godala in brenkala najprimernejša.

Kadar pa nekatere glasbila prenesejo na drugo območje, kjer imajo prebivalci že lastno glasbeno tradicijo, pogosto izgubijo svojo staro funkcijo. Z Vzhoda so se godala razširila v Afriko, kjer se pravzaprav nikoli niso močno razširila, vendar pa premorejo še danes vrsto različnih godal in brenkal. Prav tam sta nastali verjetno lira in harfa. V nobenem

primeru pa tam niso imela čudodelnega ali obrednega značaja. Dobila so novo funkcijo, eno najpomembnejših tako v primitivnih kot v srednjeveški evropski družbi in povsod, kjer vlada nepismenost: vzgojno vlogo.

Kot srednjeveški trubadurji tudi po Afriki hodijo potujoči pevci tako po oddaljenih vaseh kot k uglednim plemenskim poglavarjem in prepevajo »najnovejša poročila«, poučne zgodbe in opevajo slavna zgodovinska dejanja plemena z vsemi zmagami in porazi. Tako posredujejo nepismenemu prebivalstvu vzgojo v njihovi tradiciji.

Glasba je imela tudi lažje trenutke. Spremljala je ples, ki niso bili vedno samo obredni. Pripovedovala je zgodbe o ljubezni in o bojih. Vedno je bila ena najpogostejših oblik oddiha in le v divjem tempu današnjega sveta ne zna vsak med nami igrati na to ali ono glasbilo. V Afriki južno od Sahare pa bi težko našli vaščana, ki ne zna igrati na »sanzo«, nekakšen »priročni klavir«, ki ima kovinaste ali bambusove tipke. Podobno so preproste in učinkovite citre, ki so bile prvotno kos bambusove cevke, pri kateri so del zu-

nanje skorje napeli čez dva mostička. To je sicer proizvajalo samo en ton, toda na eno cevko je moč napeti več takih »strun« ali pa je moč postaviti ali zvezati skupaj več takih cevok.

Iz takšnih preprostih začetkov je prišlo nekaj najljubšejših glasbil in najlepše glasbe. Naj so bila namenjena samo za uporabo na slavnih, kot kitajski cvetni bobni, ali za intimne povesne zveze med človekom in njegovimi bogovi, glasba je bila vedno skupna lastnina ljudi po vsem svetu in ne služila samo za to, da bi nam nudila ugodje, temveč da nam olajša in obogati vsakdanje življenje.

Izkoristimo prihodnje mesece za poživitev prosvetne dejavnosti

Ni malo rodoljubov med našim ljudstvom, ki se zavedajo koristnosti in pomena kulture in prosvete predume za malo in eksistenčno šibko ljudstvo. Izobrazba je moč in kapital neprecenljive vrednosti, kajti izobražen človek je šele polnovreden in se more postaviti in uveljaviti v družbi. Danes je polno sredstev in možnosti, da si more tudi človek, ki mu ni bilo dano, da bi študiral, osvojiti in pridobiti primerno raven splošne izobrazbe. Za to je treba le veselja, razumevanja in precej prizadevnosti. Časi, ko so ljudstvo predstavljali na eni strani redki izobraženci — izvoljenci, na drugi strani pa v duševni revščini tavajoča množica, so minili, ali jih vsaj ni treba več biti. Izobrazba osamosvaja človeka, izobražen človek je lahko samozavesten in miselno neodvisen. Takšnih prosvetljenih ljudi imamo po naših krajih vrsto in prav takšni samorastniki so tudi poklicani, da pomagajo vnašati vsestransko prosveto v vse plasti našega ljudstva. Razumemo, da bi nekateri krogi radi videli, če bi naše ljudstvo ostalo umstveno zaostalo, kajti takšne ljudi je lahko zavajati in izkoriščati ter jih izrabljati kot pomožne delovne moči.

Izkoristimo zimske mesece za živahnejšo prosvetno dejavnost v okviru naših prosvetnih društev. Obnovimo in poživimo društva ter jim dajmo zdravega življenjskega soka. Proti kulturni premoči ali kulturnemu pritisku večinskega naroda je nujno storiti iz lastnega vse, kar premorejo naše sposobnosti, da dvignemo in razgibamo prosvetno dejavnost ustrezajoče demokratičnemu in naprednemu duhu ter razvoju novega časa. Če bomo pokazali dovolj volje iz lastnih sil, bodo takemu kulturnemu ustvarjanju dolžne pomagati tudi občine, dežela in država. Cilj našega prosvetno-kulturnega dela je razen posredovanja koristne izobrazbe tudi vzgoja našega človeka v koristne člane narodne družine in človeštva, vsekdar pa je osredotočeno tudi na zblíževanje, sodelovanje in kulturne izmenjave med narodoma sosedoma v deželi.

Ne odlašajmo in storimo, da v bodočih mesecih premaknemo naše organizirano prosvetno življenje k živahnejšemu razmahu. Škoda in žalostno bi bilo, če bi predvsem našo nadarjeno mladino, ki je brez dvoma dovezetna za prosvetne in kulturne ideale, če jim jih kdo

Nekaj misli o združevanju občin

Pred tednom dni so socialistični poslanci v koroškem deželnem zboru stavili predlog, da bi deželni zbor sklenil združitev 32 koroških občin, nadaljnjih 6 občin pa bi sploh razpustili in jih razdelili na okoliške občine. Po socialističnem predlogu bi iz 32 združenih občin nastalo 13 velikih in gospodarsko močnih občin.

Med občinami, katerih združitev socialistični predlog v deželnem zboru predvideva, so na našem ozemlju občine Pliberk, Blato in Libuče, nadalje Železna Kapla in Bela ter Borovlje in Medborovnica. Razpuščena in razdeljena pa naj bi bila občina Lipa nad Vrbo. Koroški deželni zbor je s tem v zvezi naročil pristojnemu pododboru, da mora do konca oktobra pripraviti svoje poročilo oz. stališče k temu predlogu.

Kakor že vedno, kadar je v zadnjih letih na Koroškem šlo za združevanje občin, je tudi sedaj OVP zagnala svoj vik in krik proti združitvi in ga osredotočila v krilatice, da hočejo socialisti likvidirati samostojnost občin. Take in podobne krilatice so v bistvu brez realne osnove in so namenjene zgolj draženju že davno preživelega lokalnega patriotizma po podeželskih občinah, ki je v stanju, da zavede prebivalstvo do nesmiselnih sklepov in razprtij. Prav to pa podeželskim občinam najbolj škoduje.

Že dolgo časa lahko opazimo, da male in zaradi pomanjkanja industrije, obrti in trgovine gospodarsko šibke občine v svojem razvoju vedno bolj zaostajajo za razvojem industrijskih, turističnih in mestnih občin. Nevarnost, da zaostanejo in obubožajo tako daleč, da tudi s sredstvi, ki jih sprejemajo iz finančne izravnave, ne bodo več v stanju izpolnjevati obveznosti, ki jih jim nalagajo zakoni, čas in prebivalstvo, je vedno večja. To nevarnost že lahko zasledimo pri najbežnejši primerjavi komunalne dejavnosti med malimi podeželskimi občinami in med občinami, ki se industrijsko in turistično razvijajo.

Toda v to splošno občinsko in komunalno problematiko se danes niti nečemo nadalje spuščati. V presojo in premislek dajemo samo to-le:

Kakor znano je obrtni davek poleg zemljiškega davka glavni steber na katerem sloni gospodarstvo občine, ki nima ali pa ni v stanju ustvarjati pomembnejših dohodkov iz turizma. Izvzemši občine Libuče manjka

pomembne obrti in trgovine tako v občini Blato kot v občinah Medborovnica in Bela. Prebivalstvo teh občin nosi zaslužek obrtnikom, trgovcem in gostilničarjem v Pliberk, Borovlje in Železno Kaplo in tako pomaga večati dohodke teh velikih občin iz obrtnega davka, ne da bi imele obrobne občine in njihovo prebivalstvo s tem kakšno pravico soodločanja pri občinskem proračunu teh centrov. Upoštevati je tudi treba, da dela veliko število delavcev iz obrobni občin prav v teh centrih našega podeželja in da ustvarja tam dobrine, ki gredo — kar se tiče davkov — v veliki meri spet le v korist velikih občin. Tragika podeželskih občin je danes v tem, da dajejo v industrijske in gospodarske centre svojo delovno silo in da njihovo prebivalstvo tja odnaša svoje zaslužke, s sredstvi, ki nastanejo s tem pri občinskih upravah teh centrov, pa ne morejo razpolagati.

Če upoštevamo to in če še računamo, da združitev občin omogoča tudi prihranke na stvarnih in personalnih izdatkih sedanjih občinskih uprav, potem ne pridemo mimo stvarne ugotovitve, da je združitev malih in gospodarsko šibkih podeželskih občin z močnejšimi občinami samo v korist hitrejšega komunalnega razvoja sedaj zaostalih občin. Ta združitev bo končno tudi omogočila, da se bodo izvoljeni predstavniki zaostalih vasi lahko bolj uspešno zavzeli za odpravo zaostalosti, ker bodo v združenih gospodarsko močnejših občinah upravljali večjo kapitalno moč in večja proračunska sredstva, kot jih morejo upravljati v sedanji svoji občini.

„Krst“ v pristanišču Kazaškega jezera

V sredo preteklega tedna je bila v pristanišču Kazaškega jezera v Dulah pod Tinjami lepa slavnost. Bila je krsna proslava ladjevja na novem zajezenem jezeru v središču Podjune ki je po velikosti tretje največje med koroškimi jezери. Štiri ladje ki jih je dobavila Avstrijska družba dravskih elektram — ÖDK — so uradno izročili svojemu namenu.

Direktor družbe dipl. ekonom Kugler je med številnimi častnimi gosti pozdravil deželnega glavarja Wedeniga, velikovskega okrajnega glavarja dr. Wagnerja, več poslancev in županov okoliških občin ter ženo direktorja Wernerja, ki je kumovala ladjevju ter ladje krstila na imena „Klopein“, „Tainach“ in „Völkermarkt“ ter bager z ogromno zmogljivostjo na ime „Carinthia“.

Ob tej priložnosti bi skromno pripomnili, da bi morda ne bilo napačno, če bi eno izmed ladij imenovali „Kazaze“ ali vsaj „Edling“, saj je zajezeno jezero nastalo prav zaradi elektrarne pri Kazazah.

Ladje plovejo že nekaj časa po jezeru. Izkoriščanje treh ladij služi čiščenju jezera, da krolijo in odstranjujejo navlako, ki jo Drava letno v ogromni množini okoli 150 tisoč kubičnih metrov naplavi v zajezo. Ogromni bager s svojimi 32 vedri dvigne iz vode v eni uri 280 kubičnih metrov prodca, peska in greza, material natovori na dve v ta namen dobavljeni rečni ladji, ki ga potem raztovorita na pripravnih krajih. Ladja „Klopein“ pa je namenjena krožnim izletniškim vožnjam po idiličnem podjunskega jezera. Vsi gostje-turisti so bili že doslej ob teh vožnjah nadvse vžičeni in polni pohvale.

Direktor ÖDK Werner je v zanimivem izčrpnem govoru poskušal pojmljivo obrazložiti komplicirani tehnični ustroj ladjevja,

kar za neizvedenca ni lahko zapopadljivo in sam je v svoji skromnosti dejal, da se je v svojem govoru dotaknil množine tehničnih pritliklin, ki da jih sam ne obvlada popolnoma, pač pa so v tej stroki doma tehniki ladjedelnic v Linzu in Korneuburgu, tvrdki, ki sta ladje zgradili in dobavili.

Kot slavnostni govornik je spregovoril deželni glavar Wedenig in med drugim izrazil svoje priznanje ÖDK-tehnikom, ki so znali vzkladiti tehniko s prirodnimi pokrajinskimi značilnostmi in ogromno storili razen gospodarskega pomena, ki ga nudi elektrarna, tudi na področju, da se je ta pokrajina spodnje Koroške z novim jezerom vse bolj odprla svetlu in dobičkanosnemu tujskemu prometu.

Po oficialni slavnosti je bila krožna vožnja z ladjo „Klopein“ po Kazaškem jezeru. Vožnja je bila nad vse čarobna, k dobremu razpoloženju je doprinesel gotovo tudi lep sončni jesenski popoldne, pa tudi pokanje odpirajočih se steklenic šampanjca in druge postrežbe, s čimer sta marljivo stregli dve mladi servirki, najbolj pa je ugajala prekrasna lega jezera v osrčju Podjune s čudovitim razgledom na široke obronke jezera, ki ga po pravici imenujejo „biser“ Podjune.

Poročali smo že o begu iz našega »Kota«. Ta proces se nadaljuje, kajti spet sta naš kraj zapustili dve družini.

Feliks Ma k in njegova žena Angela sta že pred dvema letoma kupila hišo v Podsinji vasi. Vedno pogosteje sta se vozila iz Sel v Rož in si tam urejala udobno stanovanje. Pred tednom dni pa sta se tudi poslovila od nas. V njunem lastnem domu v Podsinji vasi urejata sedaj še potrebno za lepo in prijetno zimsko življenje v novi okolici.

Angelo bomo zelo pogrešali kot sodelujočo članico našega prosvetnega društvenega odbora. Vesela po naravi je vedno skrbela za dobro voljo med nami. Z njo je Slovensko prosvetno društvo »Kočuta« zgubilo eno izmed najboljših prosvetnih delavk. Z dobrimi nasveti in z dejansko pomočjo nam je bila vedno pripravljena pomagati. Tem potom se ji iskreno zahvalimo za vso njeno požrtvovalnost. Kar nas tolaži: Št. Janž ni tako zelo oddaljen od nas in ker gojimo s to vasio prijateljske stike, lahko upamo, da se bomo z An-

Pred dnevom mrtvih

V letnem času, ki ga preživljamo prav zdaj, ko se narava po zadnjem barvnem razkošju pripravlja za zimsko spanje in odмира za počitek, je dan, ki je posvečen našim dragim, ki so pred nami našli zadnje počivališče v naročju zemlje — Dan mrtvih.

Obiskali bomo pokopališča in se ustavili na grobovih naših dragih rajnih. Njihove gomile bomo ljubeče očistili, zrahljali zemljo, ki krije njihove telesne ostanke, okrasili bomo grobove z jesenskim cvetjem, prižgali lučice kot neizbrisen spomin na vse, ki spe na tistem prostoru nevzdradno spanje. V teh dneh se nam v duhu povračajo in so nam posebno blizu vsi, s katerimi smo za njih življenja skupno korakali za skupnimi cilji v radosti in bridkosti. Bolj kot kdaj koli se zavemo boleče rane, ki jo zaseka smrt.

Vedno znova se hvaležna srca koroških Slovencev v teh dneh prav posebno z ljubeznijo in globokim spoštovanjem oddoljujejo spominu dragocenih žrtcev, junakov, ki so v temnih dneh nacističnega nasilja izkazali neupogljivo odpornost, krvaveli in žrtvovali v najhujših mukah najdražje, svoje življenje, za mir in pravičnejšo življenje v svetu, za obstoj slovenskega življa na Koroškem in ne nazadnje za zopetno vzpostavitev neodvisne demokratične Avstrije.

Na 38 koroških pokopališčih od Šmohora do Pliberka, od Železne Kaple do Djekš, od Sel in Borovelj do Šmartna na Dholici, so posejana zadnja počivališča partizanskih žrtcev. Zveza koroških partizanov bo na vseh grobovih padlih borcev položila vence. In ni dvoma, da bodo v vsakem kraju tudi domačini storili svojo dolžnost pietete in spoštovanja do nepozabnih junakov ter lepo in dostojno okrasili njihova zadnja počivališča.

Libuče

Ko se je takrat pred leti mladi Skuk poročil s Čikovo hčerko iz Brežke vasi, je nastala na samem ležeči kmetiji nova družinska celica. Oče Janez Skuk je pridobil ljudskošolsko znanje, ki ga je v šolski dobi z vso resnobo sprejemal od zgledega učitelja Ivana Feinika in kateheta Ivana Hornböcka, dveh narodnozavednih učnih moči in odličnih pedagogov, izpopolnjeval naprej. Vzorna učiteljica sta razumela pri učencih vzbujati in zasidirati ljubezen do branja bodisi leposlovnih kakor tudi koristne strokovne knjige. Svoje priznanje in zahvalo učitelju Feiniku je Skuk v izbranih besedah naglasil tudi na srečanju še živečih učencev s svojim starim učiteljem v začetku maja lani pri Hauserju.

Na podlagi znanja iz osnovne šole se je oče Skuk izpolnjeval z marljivo samoizobrazbo — kljub obilnemu delu na kmetiji je svoj um bogatil s pridnim branjem. Uspehi tega so vidni na njegovi vzorno urejeni, napredni kmetiji. Zgled očeta so si osvajali tudi sinovi, na kar je lahko ponosen.

Eden izmed Skukovih sinov, Štefan, izučen mehanik in sedaj kot prevoznik piva zaposlen v pivovarni Sorgendorf, se je minulo nedeljo poročil. Za svojo življenjsko družico si je izbral Moniko Z a d n i k a r, p. d. Kogelnikovo hčerko na Komlju. Cerkvene poročne obrede je opravil za mladi par ženinov brat.

Veliko svatovskih gostov, nad sto po številu, se je z novoporočenim parom zbralo na poročnem slavlju v gostilni pri Železniku v Libučah. Razpoloženje je bilo veselo, k temu je doprinesla tudi libuška godba, ki je ves čas marljivo igrala. Sele v zgodnjih jutranjih urah so se začeli razhajati veseli svatje.

Mlademu novoporočenemu paru čestitamo ter želimo Moniki in Štefanu mnogo sreče in zadovoljstva na skupni življenjski poti!

Sele - Kot

gelo in njeno družino še večkrat srečali ob raznih priložnostih v veseli družbi. V novem domovanju pa želimo Makovi družini vse dobro in lepo!

Iz Kota v Sele-Cerkev sta se pred kratkim preselila tudi Gregejev Primi in njegova žena Lizi. Na ženinom domu, pri Grosu, so jima uredili stanovanje. Bivališče za Primija bo gotovo bolj pripravno, kot je bilo na Kotu, leži ob cesti in je na ravnem. Na žalost njegovo okrevanje po hudi nesreči počasneje poteka, kot je kazalo prvotno. Obema, Primiju in Liziji, želimo v novem stanovanju vse najboljše in upamo, da nas ne bosta čisto pozabila!

Izdajatelj, lastnik in založnik: Dr. Franc Pelek, Velikovec. Uredništvo in uprava: Celovec - Klagenfurt, Gasometergasse 10, telefon 56-24. Glavni urednik: Rado Janežič, odgovorni urednik: Lovro Potočnik. — Tiska založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec - Borovlje. — Dopolni naj se pošiljajo na naslov: Celovec - Klagenfurt 2, Postfach 124.

Slovensko prosvetno društvo „Edinost“ v Škofljah

V a b i l o
na

glasbeno-pevski koncert

ki ga bo na povabilo SPD „Edinost“ izvajala „Godbeno-pevska skupina Pavle Kernjak“ iz Št. Ilja.

Koncert bo v soboto, dne 26. oktobra 1963, ob 19.30 uri v Schützovi dvorani v Škofljah. Po koncertu bo družabni večer s prosto zabavo in plesom. Za ples bo igrala imenovana godbeno-pevska skupina.

Vsi prisrčno vabljeni!

Društveni odbor

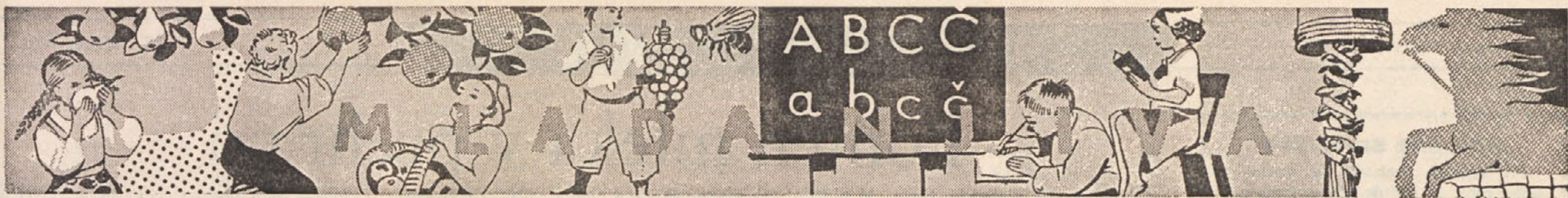
pokaže, pustili v primitivni miselnosti in kulturni zanemarjenosti. Centralna organizacija SPZ je vedno pripravljena pomagati povsod, kjer koli je potrebno in zaželeno.

Kljub potrebnim novim prijemom so vendar stvari, ki imajo slej ko prej veljavo in jih je treba upoštevati. Prikupno opremo po celicah naših društev prostore, uredimo in odprimo delujoče knjižnice in vzbujamo zanimanje za branje naše bogate strokovne in lepe knjige. Odbori naj se pogosteje zbirajo na sejah, kjer naj obravnavajo pereča vprašanja in načrtujejo delo. Vedno še vlečejo odrske prireditve, amaterske igre in pevski nastopi. Igralske in pevske skupine storijo s tem hvaležno delo sebi v korist in drugim v pouk in razvedrilo. Lepi vložki bi bili tudi plesni venčki in folklorne skupine, nikdar pa naj društva ne zanemarijo posredovati zanimiva, poučna in aktualna predavanja iz obsežnega področja in mnogo drugega več, kar v kratkem sestavku ni mogoče vsega našteti.

K temu pomembnemu in koristnemu sodelovanju vabimo prav vse, predvsem pa naše izobražence, in če v skupnem prizadevanju združimo moči, uspehi ne morejo izostati.

KOLEDAR

Petek, 25. oktober: Krispin
Sobota, 26. oktober: Evarist
Nedelja, 27. oktober: Frumencij
Ponedeljek, 28. oktober: Simon
Torek, 29. oktober: Narcis
Sreda, 30. oktober: Doroteja
Četrtek, 31. oktober: Valbenk
Petek, 1. november: Vsi sveti

Volk, pes in mačka

Ukrajinska pravljica

Živel je kmet, ki je imel psa. Dokler je bil pes mlad, je čuval hišo, ko pa se je postal, ga je gospodar zapodil. Zdaj je pes taval naokoli, lovil miši ter moral jesti, kar mu je pač prišlo pod zob.

Neke noči ga sreča volk in mu pravi: „Zdravo, pes!“ Pozdravila se. Volk ga vpraša: „Kam pa si namenjen?“ „Dokler sem bil mlad, me je gospodar imel rad, ker sem mu čuval hišo. Zdaj, ko sem se postal, me je spodil od hiše.“

Volk ga vpraša: „Si kaj lačen?“ „Pa še kako,“ odgovori pes. Volk pa: „Pojdi z mano, nasitim te.“ Šla sta. Gresta po stepi. Volk zagleda ovce, pa pošlje psa.

„Pojdi in poglej, kaj se tamkaj pase.“ Pes je šel, da pogleda, nato se vrne in pravi:

„Ovce.“ „To ni nič prida! Imela bova polna usta dlake, želodec pa bo prazen. Pojdiva rajši naprej!“

Gresta dalje po stepi. Volk zagleda gosi. „Pojdi in poglej,“ pravi, „kaj se tam pase.“

Pes je šel gledat, se vrnil in rekel: „Gosi.“

„To ni nič prida! Imela bova polna usta perja, želodec pa bo prazen. Pojdiva naprej!“

Gresta še naprej po stepi. Volk pogleda in vidi, da se pase konj.

„Pojdi, pes, in poglej,“ pravi, „kaj se tam pase.“

Pes je pritekel in rekel: „Konj.“

„Ta bo pa najin,“ pravi volk. Ubrala sta jo proti konju. Volk se ustavi in začne grebsti prst in jo gristi. Mislil je namreč, da se bo tako bolj razjezil. Pa pravi:

„Poglej, pes, ali mi rep kaj miga?“ Pes pogleda:

„Miga.“

„Zdaj pa poglej oči,“ pravi volk, „so kaj kalne?“

„So,“ pravi pes.

Tedaj je volk planil nad konja, ga zgrabil za grivo, ga podrl na tla in raztrgal. In sta ga začela oba jesti. Volk je bil mlad ter se je hitro najedel, pes pa je bil star. Grizel je revež in grizel, pa ni skoraj nič pojedel. Pritekli so drugi psi in ga spodili.

Gre naš pes po cesti, naproti pa mu pride maček, prav tako nadložen kakor on.

Tudi ta je taval po stepi in lovil miši.

„Zdravo, muc! Kam si namenjen?“

„Grem, kakor nanese. Dokler sem bil mlad, sem služil svojemu gospodarju in lovil miši. Zdaj sem postal star in miške sploh ne vidim več. Zato me gospodar ni hotel več hraniti in me je spodil. In tako se moram zdaj polikati po svetu.“

Pes mu pravi:

„Pojdi z mano, priskrbim ti hrane.“ (Pes je hotel storiti prav tako, kakor je storil volk.)

Gresta skupaj.

Pes zagleda ovce, pa pošlje mačka, rekoč:

„Pojdi, muc, pa poglej, kaj se tamkaj pase.“

Maček je stekel, pogledal in rekel:

„Ovce.“

„To ni nič prida. Imela bova polna usta dlake, želodec pa bo prazen. Pojdiva naprej.“

In gresta. Pes opazi gosi.

„Pojdi, muc,“ pravi, „in poglej, kaj se tamkaj pase.“

Maček je šel gledat, se vrnil in rekel:

„Gosi.“

„To ni nič prida! Imela bova polna usta

perja, želodec pa bo prazen. Pojdiva naprej.“

Šla sta naprej.

Gresta takole dalje, ko naenkrat pes za gleda konja.

„Teci, muc,“ pravi pes mačku, „pa poglej, kaj se tamkaj pase.“

Maček je šel pogledat in pravi:

„Konj.“

„No,“ pravi pes, „ta bo pa najin. Pošle no se bova najedla.“

Zdaj je začel pes glodati prst, da se čim bolj razjezi, in vpraša mačka:

„Poglej, muc, mi kaj miga rep?“

„Ne,“ pravi maček, „ne miga.“

Pes spet gloda prst, da se razjezi, pa spet vpraša:

„Kaj še vedno ne miga? Kar reci, da miga!“

Maček je pogledal in rekel:

„Malce ti pa res miga.“

„Zdaj jo bova pokazala tisti mrcini!“

Pa spet grebe prst in vpraša mačka:

„Poglej, muc, so mi oči kaj kalne?“

Maček pa pravi:

„Ne.“

„Lažeš! Reci — kalne so!“

„No, pa naj bo!“ reče maček.

Pes zareži ter plane nad konja! Konj pa — tresk! — s kopitom po glavi! Pes pade in izbulji oči. Maček priteče k njemu in pravi:

„Joj, prijateljček dragi, zdaj imaš pa res kalne oči!“

Sami so se osramotili

Poklicali so kmeta na svatbo. Svatje so sklenili, da se pošalijo z njim. Vse oglodane kosti puranov in kokoši so počasi zbrali pred kmeta. Ko so se najedli, so vsi zavpili:

„Uuu! Glejte, kakšen požeruh je ta le gost. Kakšen kup kosti je pred njimi!“

„Da, bratci,“ je dejal gost. „Jaz sem kot človek pojedel meso, kosti pa pustil. Vi ste pa kot psi pojedli meso kar s kostmi.“

Žena kača

Trije ciganski dečki so se kopali v vodi, kjer je bila tudi kača. Ta je nenadoma spregovorila:

»Bi bil kateri izmed vas toliko pogumen, da bi mi dal, da mu zlezem v nedra?«

Res si je eden izmed dečkov oblekel srnjico in kača mu je zlezla v nedra. Tedaj mu pravi kača:

»Nič se ne boj, temveč me poljubi, ko ti bom prilezla do ustnic. Velika sreča te bo potem doletela.«

Kača se mu je ovila trikrat okoli telesa in, ko mu je prilezla do ust, jo je dečko poljubil. Tedaj se je kača spremenila v lepo dekle. Vzel jo je s seboj domov in doma mu je dejala:

»Vzela se bova, samo nikoli mi ne smeš omeniti da sem bila kača!«

Poročila sta se in imela otroka. Nekoč so šli v gozd listje grabiti. Tam je bila luknja in mož je rekel ženi:

»Vidiš, to je tvoja domovina.«

In v hipu se je žena spremenila v kačo in zlezla v luknjo.

V morju sem doma in kot sneg sem bela, dobro me pozna vaša srenja cela. Skoro ni jedi, ki se kuha, peče, da v njej me ni. Kdo ime mi reče?

(ros)

Uganke

Urno se smuča po beli planjavi, črni obilo za njim je sledov. V njih so novice in lepi pozdravi — kadar je smučar naš z delom gotov.

(porsnik)

Venomer naprej hitim, kraja pa nikoli ne pustim.

(milnsko kolo)

Sebe kliče, kadar poje in zapoje nam po svoje

(kukavica)

Slavko Janevski:

Trije fakirji iz mesta Takiri

Trije fakirji iz mesta Takiri, vsakdo vsakomur kum, res niso bili kaj prida učeni, a bil je blesteč njih um.

Nekoč so srečali bivola — ob robu pragozda je stal... Brade so skupaj staknili in, kdo da je, brž pogodili. Prvi je rekel: »Puščavnik!« Drugi trdil: »Obešalnik!« Tretji veselo kimal: »Dosti je teh norostil To je bengalski tiger!«

Trije fakirji iz mesta Takiri, vsakdo vsakomur stric, bili so veseli tiči, a žalostnih lic.

Nekoč so srečali raka — telovnik je šival za ribo... Odprli debelo so knjigo Prvi je rekel: »Zajec!« Drugi trdil je: »Pajek!« Tretji se je kar tresel od smeha in oponesel: »Tole je lunin krajec!«

Trije fakirji iz mesta Takiri, vsakdo vsakomur ata, so odprti oči v travi sladko presladko zaspali. Glej jih spijo še zdaj in spali bodo od marca do maja — zato tudi ta pesmica nima konca ne kraja.

Prev. I. Minati

Ivo Andrić

80

Travniška kronika

Tako je bilo treba pojezditi vsakokrat, sedeti na konju vzravnano, gledati ne na desno ne na levo, ne previsoko pa spet ne konju med ušesa, ne raztreseno in zaskrbnjeno, ne nasmejano ne mrko, temveč resno in pozorno, toda mirno kakor vojskovodje na podobah.

Sam ne ve, koliko stokrat je v teku let prejezdil to pot, ve pa, da mu je bila vselej, v vseh dobah in pod vsemi vezirji bridka, kakor bi šel na morišče. Včasih je to pot sanjal in se mučil, jezdeč s pošastnim spremstvom med dvema vrstama groženj in zasedb proti Konaku, ki je bil nedosegljiv.

S temi trpkimi spomini je jezdil skozi somračno, zasneženo čaršijo.

Trgovine so bile večinoma že zaprte. Redki meščani so šli počasi in sklonjeno, kakor bi vlekli tovor po težkem, globokem snegu, z rokami za pasom in z ruto na glavi.

Ko so prišli domov, je Davna zaprosil Davilla, da ga za trenutek sprejme. Sporočil mu je novice, ki jih je slišal v Konaku. Neki popotnik iz Carigrada je prinesel sporočilo o Ibrahim Halim paši.

Po dveh mesecih bivanja v Galipolju so bivšega vezirja pregnali v neko maloazijsko mesto, še prej pa so mu

zaplenili vse imetje v Carigradu in okolici. Spremistvo mu je počasi skopnelo; vsak je odšel za kruhom in za svojo usodo. Ibrahim paša je skoraj sam šel v pregnanstvo. In ko je potoval v daljno maloazijsko naselje, kjer je zemlja gola, izžgana in strmovita, kraj brez trave in tekoče vode, je vsedil ponavljal svojo vsakodnevno misel, do bo, umaknjen svetu in oblečen v preprosto vrtnarsko nošo, v samotni in tihi obdeloval svoje vrtove.

Nekaj dni pred vezirjevim odhodom v pregnanstvo je nenadoma umrl od srčne kapi, kakor pravijo, Tahir beg, njegov bivši tajnik. To je bil hud udarec za Ibrahim pašo, ki ga je preboleval samo s svojo starčevsko pozabljivostjo, ko je preživljal svoje zadnje dneve v kamenitem in brezvodnem kraju.

Daville je odslovil tolmača in ostal sam v snežnem somraku. Iz doline je v velikih valovih silila vlažna megla. Visok, mehak sneg je dušil vsak glas. Na dnu obzorja se je v snegu črtala grobnica Abdulah paše. Skozi okno je medlo odsevala luč voščenske, ki je gorela v grobnici nad grobom.

Konzul se je zdrnil. Počutil se je slab in bolan, v njem so rojile novice in doživljaji.

In kakor se rado pripeti zaskrbljenim in utrujenim ljudem, je tudi Daville pozabil ta trenutek vse, kar je čez dan slišal in preživel, pa tudi vse težave in neprijetnosti, ki ga čakajo jutri in v prihodnje. Mislil je samo na tisto, kar je videl pred seboj.

Mislil je na osmerokotno grobnico, mimo katere je hodil dolga leta, na plamen sveče, ki nocoj komaj proseva skozi meglo in ki sta ga z des Fossesom nekoč imenovala »večna luč«. Premišljeval je o začetku te grobnice in o zgodbi Abdulah paše, ki počiva v nji.

Nizki kamniti sarkofag je pokrit z zelenim suknom, na katerem je napis: Naj vsemogočni razsvetli njegov

grob! V visokem lesenem svečniku gori nad temnim grobom noč in dan debela voščenska v nemočnem prizadevanju, da bi dosegla, kar prosi napis Boga in česar Bog, kot je videti, noče storiti. Daville misli na pašo, ki se je že zamlada povzpela visoko in po naključju prišel umreti v svoj rojstni kraj. Da, vsega se spominja, kakor bi bila to njegova lastna usoda. Spominja se, kako je des Fossesu pred odhodom le uspelo prebrati oporoko Abdulah paše in kako živo in na široko mu je to pripovedoval.

Vedoč, kako malo svetlobe je v tej soteski, je paša izročil mošaji svoje hiše in kmete. Zapustil je pa tudi nekaj gotovine, da bi mu vedno, dokler bo stal svet, gorela vsaj ta velika voščenska. Vse si je že za življenja uredil, s pisanjem zagotovil in s pričami potrdil pri kadiju: vrsto voska in težo sveč, plačo človeku, ki jo bo menjal in prižigal, da ne bi nihče od potomcev ali tujcev tega mogel ovreči. Ta paša je vedel, kako mračne noči in megleni dnevi so v tej globanji, kjer bo moral ležati do sodnega dne, vedel je, kako ljudje hitro pozabijo žive in mrtve, se izognejo dolžnostim in kršijo obljube. In ko je bolehal tam dol v hiši, brez upanja na ozdravljenje, brez tolažbe, da bi oči, ki so videle toliko sveta, še kdaj zajele širši razgled od tega, ki je pred njim, ga je v njegovi brezmejni bolečini spričo izgubljenega življenja in prezgodnje smrti tolažila vsaj misel na čisti čebelni vosek, ki mu bo nad grobom izgovaral z mirnim, tihim plamenom, brez dima in ostankov. Zato je vse, kar si je z velikim trudom, junaštvom in razumom pridobil v svojem kratkem življenju, zapustil za ta plamenček, ki svel nad njegovimi bednimi ostanki. V nemirnem življenju, ko se je nagledal sveta in ljudi, je spoznal, da je ogenj osnova stvarstva; on giblje življenje in uničuje, vidno ali nevidno, v nešteti oblikah in različnih stopnjah. Zato so bile njegove zadnje misli posvečene luči. Seveda, ta plamenček ni kdove kaj in

Splošne smernice

Pri bolezni prebavil se počutimo bolni prav od pet do glave. Zato poskrbimo, da bomo ostali zdravi. Nekaj splošnih smernic, ki se jih držimo, če hočemo ostati zdravi!

1. Jej počasi in dobro prežveči hrano! Pazi na zobovje!
2. Ne jej jedil, dokler so še prevročni!
3. Jej vedno le ob določenem dnevnem času, pa ne danes ob tej, jutri pa zopet ob drugi uril!
4. Uživaj vedno sveže pripravljeno hrano, izogibaj se kolikor mogoče konzerv, umetnih juh in postanih pregretilih jedil!
5. Hrana naj bo čim bolj raznolika, mešana, ne enolična!
6. Skrbi za redno odvajanje.

Kam z vso drobnarijo

V tesni samski sobi zmeraj primanjkuje pravice prostora za drobnarijo, kakor so rokavice, rute, šali, čevlji itd. Kam z njimi, da ne bodo v napoto, a vendar takoj pri roki? Pomislimo najprej na omaro, nemara je v njej še kakšna možnost! Na primer notranja stran vrat, ki jo lahko sami spremenimo v "polico za vse". Zadeva je silno enostavna: prišijte kos vzorčastega ali enobarvnega blaga na trdo podlago. Mere naj se ravnajo po dimenzijah notranjosti vrat. Če je blago samo dovolj trdno, zadostuje, da ga vzamete dvojno. Zgoraj prešijete dvojni rob, pategnete skozi prvega tanka, a močno kovinsko palico, da bo "polico" držala na le-su. Druga kovinska palica tik pod zgornjo nam služi za obešanje šalov, rutk, pasov. Za rokavice našijete iz istega blaga žep, ki je razdeljen v še manjše žepke. Sledita dva velika žepa, ki sta namenjena za nogavice. Če je omara dovolj široka in vrata ne prelahka, lahko spodaj dodate še žepa za čevlje. Videli boste, koliko vam odleže ta preprosta naprava!

Poskusite!

GROZDNI KOLAČ

Testo iz 25 dkg bele moko, 15 dkg masla, 5 dkg sladkorja, 2 žlice kisle smetane in 1 žlica rumene pecilne soli. Ko se masa ohladi, namažemo gornjo površino z marmelado in jo posipamo z grozdni jagodami, ki smo jih prej prekuhali v sladki vodi. Z le-to nato jagode prelujemo in natrosimo po vrhu olupljene, sesekljane in prepražene mandlje.

Za namaz potrebujemo 5 dkg marmelade, 1 tretjino kilograma grozdja, 8 dkg sladkorja, 1 dl sladke vode, 3 dkg mandljev. Torto serviramo s stepeno smetano.

GROZDNI ZAVITEK

Material: 8 dkg surovega masla, 5 dkg belih drobtin, 1 kg grozdja, 15 dkg sladkorja, 3 dkg sladkorja v prahu. Na tanko razvlečeno testo za zavitek namažemo na masti prepražene bele drobtine, oprane grozdne jagode in sladkor. Namesto masti lahko uporabimo pri drobtinah maslo. Testo zavijemo, predenemo v namazan pekač in pečemo, dokler zavitek lepo ne porumeni. Nato ga razrežemo na koščke in posipamo s sipo.

Pomen mleka v prehrani

Največ hranil vsebujejo živila, ki služijo reprodukciji. Mednje štejemo mleko, ki je prva in edina hrana za novorojenčka.

Zaradi važne vloge, ki jo ima mleko v človekovi prehrani, podajmo nekaj besed o sestavi tega živila. V kilogramu mleka je 125 gramov suhe snovi in 875 gramov vode. Snovno mleko sestavljajo: beljakovine, mlečna maščoba, mlečni sladkor, vitamini in rudninske snovi.

Beljakovine v mleku vsebujejo življenjsko potrebne aminokisliline, ki jih organizem ne more tvoriti sam, temveč jih sprejema s hrano. Potrebne so za rast, razvoj in obnovo tkiva. Človeški organizem jih izkorišča 95- do 98-odstotno. V prehrani lahko mleko zamenja meso, vendar meso ne more zamenjati mleka.

Mlečna maščoba je lažje prebavljiva kot vse druge vrste maščob in vsebuje vitamine A in D. Mlečna tolšča ima tako poleg energetske tudi visoko biološko vrednost.

Tudi mlečni sladkor ima določeno biološko delovanje, ker pospešuje v črevesju razvoj nekaterih mlečnokislinskih bakterij, ki zavirajo razvoj gnilobnih klic.

Vitamin mleka B1, B2 in PP, topljivi v vodi, se tvorijo z delovanjem črevesnih bakterij v črevesju molznice, njihova količina v mleku je konstantna. Mleko pa vitamina C ne vsebuje v zadostni količini.

Od mineralnih snovi, ki jih vsebuje mleko, je največ kalcija in fosforja. Prav v mleku sta oba v tako idealnem razmerju kot v nobenem drugem živilu. Kalcij in fosfor skupaj z vitaminom D važna za tvorbo kosti in zob. Tako je mleko neobhodno potreben gradbeni material za rast otrok. Mleko jamči mladini pravi telesni in umski razvoj. Razen kalcija in fosforja pa vsebuje mleko še magnezij, klor, kalij, železo, in minimalne količine bak-

ra, cinka, mangana, fluora, joda, in še nekatere druge elemente. Železa je najmanj.

Da bi lahko pravilno in lažje ocenili hranilne vrednosti mleka, ga primerjamo z nekaterimi drugimi živila. Liter mleka ima isto kalorično vrednost kot 40 dkg telečjega ali govejega mesa ali sedem do osem jajc ali 20 dkg riža ali 30 dkg krvavic.

Čeprav mleko odraslemu človeku ne more služiti za edino živilo, moramo poudariti, da je biološko med najvažnejšimi živila. Mleko je odlična dopolnilna hrana, lahko ga izkoristimo skupaj z drugimi jedili s škrobom. Njegova uporaba v gospodinjstvu omogoča cenejo in zdravo prehrano.

Statistični podatki nekaterih držav kažejo, da obstaja pozitivna zveza med potrošnjo mleka in povprečno življenjsko dobo.

Izračun proizvodnje živil z ozirom na fiziološke potrebe človeka pokaže, da primanjkuje naši proizvodnji beljakovin živalskega izvora, kalcija, maščob ter vitaminov A, D in B2. Vse te manjkajoče snovi vsebuje mleko. Zato bi ta primanjkljaj krila povečana proizvodnja in potrošnja mleka, če bi znašala pol litra dnevno na enega prebivalca. Živalske beljakovine in kalcij so najcenejše v mleku, skuti in siru.

Mleko igra pomembno preventivno vlogo v ohranitvi zdravja in v fizičnem razvoju šolske mladine. Zato ni samo naključje, da zdravstvena služba pospešuje dodatne šolske obroke v obliki mleka. Res je, da marsikateri otrok mleka ne pije rad, zato pa obstaja več možnosti, da mu ga nudimo v drugi obliki, kot so kakao, bela kava ali fermentiran mlečni napitek (jogurt, kislo mleko ali sadno mleko). Šolski mlečni obrok vpliva pozitivno tudi v vzgojnem pogledu, ker navaja mladino na redno potrošnjo mleka.

Potenje je tudi posledica strahu

V normalnih razmerah se človek znoji po vsem telesu, potenje kot posledica strahu pa je omejeno na določena mesta, predvsem na dlani in na podplate, se pravi, da je prav takošnje kot pri opicah, kadar zaznajo nevarnost in skušajo uiti zasledovanju. Do tega ugotovitev je prišel kemik dr. Behncke, ki je v daljši razpravi zajel vse, kar je doslej znano o človeškem znoju.

Opis tistega, kar muči malone vse ljudi, če pritisne vročina, je v znanstvenem izrazoslovju še najbolj podoben priročniku za zrelostni izpit: človeški znoj je brezbarvna tekočina, ki ima višjo specifično težo kot voda; značilen vonj ima zaradi bakterij več vrst in zavoljo razkrajanja beljakovinskih spojin, ki jih vsebuje; v tekočini je skoraj enaka množina raztopljenih organskih in anorganskih snovi; usedlina, ki ostane, ko se znoj posuši, znaša 65 do 210 tisočink prvotne množine izločene tekočine.

Povprečen človek čuti znojenje le pri višji temperaturi okolice in pri večjem naporu, raziskovalci pa so ugotovili, da človeški organizem izloča znoj tudi takrat, kadar popolnoma miruje, seveda mnogo manj kot pri napornem fizičnem delu. Medtem ko izloči mirujoči človek pri nizkih temperaturah le pol litra znoja dnevno, se utegne količina potu zaradi budega napora povzpeti na 15 litrov.

Strokovnjak za znoj dr. Behncke je v svoji razpravi seveda obdelal tudi praktično plat. Gospodinjstvom svetuje, naj čimprej operajo z znojem prepojeno perilo, da neprijetni vonj ne prodre globlje v tekstilna vlakna, hkrati pa je izračunal: z vodo, v kateri je bilo oprano perilo, steče v odtočne kanale mesta s 100.000 prebivalci povprečno vsak dan tudi po deset kubičnih metrov človeškega znoja.

Čeprav je razprava o znoju izčrpna, je v njej vendarle opazna vrzel: kemik pojasnjuje, da se opice zaradi znoja, ki ga izločajo njihovi podplati in predvsem dlani, na begu pred sovražnikom laže in varneje prijemajo vej, ni pa podrobneje razložil podobnega pojava pri človeku, ki ga popade strah.

Mleko pa je idealno živilo, če je v higienem pogledu neoporečno. Po svoji sestavi je namreč dobro gojišče za klice, zato je mlečna bakterija fluora zelo pogosta. Bakterije so v mleku lahko bolezenske (bakterije tuberkuloze, tifusa, paratifusa, bruceloze itd.) ali pa tehnološko škodljive klice, ki zmanjšujejo trajnost in uporabnost mleka.

V večjih potrošnih centrih je organizirana preskrba prebivalstva z mlekom nujno potrebna. Mlekarna je posrednik med proizvajalcem in potrošnikom. Njena naloga je, da oskrbuje potrošnika s higienom neoporečnim in kakovostnim mlekom — z živilom, ki nam omogoča zdravo in pravilno prehrano.

Koristen pepel

Pepela od cigar ali cigaret ne mečimo stran, temveč ga shranjujmo v pločevinasti škatli, ki se dobro zapira. Z njim prav lepo čistimo zlasti kovinske predmete. Če zasledimo na njih madeže, zmešajmo pepel z nekaj kapljicami petroleja, ga pustimo nekaj časa na predmetu, nato ga dobro odrgnemo. Če predmet na koncu splahnemo z mlačno vodo in ga z mehko krpo izgladiamo, bo kot nov.

Pri čiščenju zlatnine in srebrnine smo vedno boječi, toda pepel cigar ali cigaret ne more niti najmanj škoditi.

Včasih postavimo iz neoprednosti vročo posodo na gladko pohištvo, pa se potem hudujemo nad madeži. Nič zato! Pepel ovlažimo s petrolejem in ga položimo na madeže. Čez pet ali deset minut ožgemo zamašek nad svečo in z njim pepel dobro natremo. Nato madeže odrgnemo še z mlačno toplo volneno krpo.

Ne smemo pa pozabiti, da vsebuje pepel cigar in cigaret vrsto snovi, ki so dragoceno gnojilo lončnicam. Vendar ne pretiravajmo! Za srednje veliko lončnico zadostujeta dve do tri žličke pepela na teden.

NASVETI

■ Temno hrastovo pohištvo snažimo s platneno krpo, namočeno v stearinskem olju. Ko se premaz posuši, pohištvo tako dolgo drgnemo z mehko krpo, da se začne lepo svetiti.

■ Svetlo hrastovo pohištvo zdrgnemo s terpentinovim oljem in ga spoliramo z mehko volneno krpo. Primerno je tudi svetlo pivo.

■ Ribe, če niso povsem sveže, namočimo za pol ure v mrzlo vodo, ki smo ji dodali eno ali dve zrnici hipermangana. Slab duh in okus tako izgine. Voda sme biti svetlo vijoličasta, nikakor ne temnejša. Ribe potem dobro operemo v čisti vodi.

verjetno ne bo gorel do konca, ali to je bilo vse, kar je mogel storiti: trajno osvetliti prostorček mračne in mrzle zemlje! To pa pomeni osvetliti, čeprav samo z enim žar-
kom, vse oči, ki bodo kdaj šle mimo.

Da, čudna oporoka in čudni ljudje! Toda kdor je nekaj let preživel tukaj in stal v nočeh takole ob oknu, to lahko in dobro razume.

Daville je komaj umaknil pogled od slabotne luči, ki je vse bolj tonila v temo in vlažno meglo. Zdajci ga je pa nenadoma preblisnil spomin na današnji dan, na mučni pogovor z vezirjem, na Ibrahima Halimi pašo in na Tahir bega, nekdanjega teftedarja, o čigar smrti je zvedel nočoj.

Bolj živ kakor kdaj koli v Travniku je Tahir beg stal pred njim. Prepognjen v pasu, bleščečih oči, mežiklavih od hude svetlobe, mu je teftedar rekel kakor nekoč v prav takem mrzlem večeru:

„Da, gospod, zmagovalca vsak vidi v sijaju ali kakor pravi perzijski pesnik: Obraz zmagovalca je kakor roža.“

Da, obraz zmagovalca je kakor roža, obraz premagane pa je kakor prst na grobu, od katere vsak beži in obrača glavo.

Daville je glasno povedal odgovor, ki ga je nekoč ostal dolžan živemu teftedarju.

Šele sedaj se je spomnil, da govori s pokojnikom. Spet ga je zamrazilo po vsem životu in je pozvonil, da mu prinese luč.

Tudi še potem je Daville večkrat stopil k oknu, gledal sij voščenske iz Abdulah pašine grobnice in drobcene, motne lučke v travniških hišah, še naprej premišljeval o ognju v svetu, o usodi zmagovalcev in premagancev, spominjal se je živih in mrtvih, dokler niso zapovrstjo ugasnile vsa okna, tudi ona na avstrijskem konzulatu. (Zmagovalci zgodaj ležejo in dobro spijo!) Ostala je samo turobna voščenska v grobnici in na nasprotnem robu mesta še en

sij, drugačen in večji. Nekje kuhajo žganje, kakor vsako leto ob tem času.

Na drugem koncu travniške soteske, zatrpane s snegom, je res pripravljen prvi kotel v kleti Petra Fufiča in začeli so kuhati žganje. Klet stoji zunaj mesta, tik nad Lašvo, toda pod cesto, ki pelje v Kalibunar.

Dolina je polna ledenega prepaha in vlažnega snega. V kleti, ki je nad vodo, vso noč pleše in piska pod streho „čarovnica“ in vrača dim skozi strešno lino.

Pod kotlom cvrče mokra polena, okrog njega pa se vrtijo zahomotani, sajasti in prezebljeni možje, pokriti z rdečimi rutami, se mučijo z dimom in iskrami, z vetrom in preprihom in ostrim tobakom, ki jih nepretrgoma peče ustnice in grize oči.

Tukaj je Tanasije, sloviti mojster za kotel in ždanje. Čez poletje dela ali pa ne. Toda komaj odpade prva sliva, hodi od hiše do hiše po mestih travniškega okrožja in tudi dalje. Nihče ne zna bolje skisati sliv in presoditi, kdaj je drožje zavrelo, nihče bolje skuhati in pretočiti žganje. Tanasije je čemeran možak, ki je vsa svoja leta preživel po mrzlih in zakajenih kletih, večno bled in neobrit, zaspan in slabe volje. Kakor vsi drugi mojstri je venomer nezadovoljen tako s svojim delom kot s svojimi pomočniki. Ves njegov razgovor je samo jezno brundanje in vsa naročila le nikalna:

„Ne tako ... Ne pusti da bi zavrelo ... Ne dodajaj ... Ne dotikaj se več ... Pusti, dovolj je ... Nehaj ... Odmakni!“

In po vsem tem sitnem in nejasnem brundanju, ki ga vsi dobro razumejo, on in njegovi pomočniki, pride naposled iz Tanasijevih sajastih in razpokanih rok, iz blata, dima in navideznega nerada popoln in pošten izdelek: dobro žganje, ločeno na več vrst: „prvenec“, „ta hudo“, „nedolžno“ in „patoka“, sijajna in ognjena tekočina, bistra

in zdravilna, brez pezdiranja in saj, brez sledu napora in umazanije, iz katere je nastala; ne diši po dimu in ne po gnolobi, temveč po slivah in sadovnjaku in izliva se v posode dragocena in čista kakor duša. Vse dotlej Tanasije bedi nad njo kakor nad novorojencem, pozabi celo na brundanje in prepri, samo odpira in zapira usta, kakor bi neslišno šepetal ali čaral; z nepogrešljivim pogledom opazuje tanki curek žganja in po tem curku, ne da bi preskušal z jezikom, določi žganju moč, vrednost in mesto.

Okrog ognja, ki gori pod kotlom, so vedno tudi gostje, prebivalci iz mesta, med njimi je pa vselej kak popotnik ali brezposelnik, guslar ali pripovedovalec, kajti užitek je jesti in piti in pripovedovati ob kotlu, čeprav oči ščemijo od dima in piha v hrbet mraz. Za Tanasije teh ljudi sploh ni. On dela in godrnja, ukazuje, govoreč vedno, kaj ni treba storiti, in se za ljudi, ki sedijo okrog ognja, še malo ne zmeni, kakor da so duhovi. Zdi se, da pojmuje te brezposelneže kot sestavni del kotla. Vsekakor jih on ne vabi in ne podi, pa tudi ne opazi. Tako Tanasije že štirideset let kuha žganje po mestih, mestecih in samostanih. Tudi nočoj. Videti je pa, da je oslabel, postaran. Brunda tiše kakor včasih, večkrat zakašlja in se starčevsko zareži. Goste in skuštrane obrvi so mu posivele in so kot ves obraz večno umazane od saj in ilovke, s katero maže kotel. Izpod sršatih vek kukajo samo oči kot dva različna steklena bisera, ki zdaj poblisneta svetleje, zdaj popolnoma ugasneta.

Nočoj je ob ognju zbrana večja družba: sam gospodar Pero Fufič in z njim dva travniška Srba, trgovca, neki guslar in Marko iz Džimrija, berač in vedeževalec, ki venomer potuje po Bosni in zaide včasih tudi v Travnik, vendar ne gre v mesto ne v čaršijo, temveč se ustavi že v tej kleti.

(Nadaljevanje sledi)

Slepi je poznal zvoke avtomatov za kockanje v kavarni. Ne vem, koliko časa je potreboval, da je pričel razlikovati te glasove, gotovo precej, ker je nekaj časa obiskoval samo en lokal. A sicer je menjaval dve mesti, Flets in Jesap. Na pot iz Jesapa se je dobro zmračilo. Stal je ob cesti, in ko je slišal, da prihaja kak avtomobil, je obstal v svetlobi žarometov ter počakal, da bo avto obstal in ga bodo popeljali ali pa bo dalje peščil po zaledeneli cesti. Odvisno je bilo pač od tega, koliko ljudi je bilo v avtomobilu in ali so bile v njem ženske, ker je slepi močno smrdel, posebno pozimi. Toda nekdo se je zmeraj ustavil in ga povabil v svoj avto, ker je šlo pač za slepega človeka.

Vsi so ga poznali in ga klicali »Čora«, tako so imenovali slepe ljudi v tem kraju, kjer se je lokal, v katerem je slepi igral, imenoval »Izvidnik«. Takoj poleg »Izvidnika« pa je bila še ena kavarna, prav tako z avtomati za kockanje, in imenovali so jo »Kažipot«. Obe sta imeli imeni domačih gora in obe sta bili dobra lokala s starinskimi točilnimi mizami, kockali so enako v eni in drugi, le hrana je bila morda boljše pri »Izvidniku«, čeprav so biftke spekli bolje pri »Kažipotu«. Razen tega je bil »Kažipot« odprt vso noč in je sprejemal zgodnje jutranje goste, a od jutra do desetih dopoldne je bila pijača zastoj.

Čora je imel najbrž raje kavarne »Izvidnik«, ker so bili tu vsi igralni avtomati razvrščeni natančno drug ob drugem ob levi strani, gostu pri roki, ko je šel k točilni mizi. Tu se je laže znašel kot pri »Kažipotu«, kjer so bili avtomati na raznih mestih, ker je bil ta lokal prostornejši. To noč je bilo zunaj resnično mrzlo in vstopil je z njem na brkih in z majhnimi mrzlimi gnojnimi krmežlji na obeh očeh, in ti krmežlji niso bili ravno najlepši. Vonjal je po mrazu, a ne dolgo, ker je takoj, ko so bila vrata zaprta, pričel smrdeti. Vedno sem ga pogledal nekam s težavo, a sedaj sem ga opazoval skrbno; vedel sem, da ga zmeraj pripelje kdo z avtomobilom, zato nisem mogel razumeti, zakaj je tako nabelel. Končno sem ga vprašal:

»Odkod si prišel, Čoro?«
»Villi Sayer me je pripeljal do železniškega mosta. Ker se ni pripeljal noben drug avtomobil, sem moral dalje peš.«
»Zakaj te je vrgel z avtomobila?« je vprašal nekdo.
»Rekel je, da preveč smrdim.«
Nekdo je potegnil ročico na enem izmed avtomatov in Čora je prislunil brenčanju. Ni bilo zadetka.

»Igra kdo za večji denar?« me je vprašal.
»Kaj ne slišiš?«
»Se ne.«
»Ni večjih vlog, Čora, in danes je sreča.«
»Vem, kaj je noč. Nikar me ne prični učiti, kateri dan je danes.«
Čora je šel mimo vrste avtomatov in tipal po njih, da bi ugotovil, če ni morda ostalo kaj v pregradah. Seveda ni nič ostalo, toda to je bila njegova prva poteza v igri. Vrnil se je k točilni mizi, kjer smo bili mi. Al Chaney ga je povabil, naj kaj popije.

»Ne,« je rekel Čora. Moram skrbno paziti, ko se gibljam po teh cestah.«
»Kaj hočeš reči s tem, po teh cestah?« ga je nekdo vprašal. »Ti hodiš samo po eni poti. Od tod do Fletsa.«

»Prehodiš sem že mnogo cest,« je rekel Čora. »In kadarkoli lahko odidem in prehodim še druge.«

Nekdo je dobil na avtomatu, a to ni bil kak večji dobiček. Čora je vendarle pristopil k avtomatu. Bil je avtomat za petindvajset

zil, ker fant ni nič rekel.

Bil je miren večer. V enem tednu se v mestecu ni zgodilo nič posebnega. Kockarnica ni prinašala prebite pare, zaslužili so samo pri točilni mizi. Toda pri točilni mizi in v lokalu je bilo prijetno, dokler ni pristopil Čora. Sedaj je vsakdo mislil na to, da se lahko preseli pravzaprav tudi v sosednji lokal, v »Kažipot«, ali da zapusti družbo in odide domov.

»Tomo, kaj boš pil?« me je vprašal Frank, fant za točilno mizo. »Gostimo mi.«

»Mislim, da bi odšel.«

»Nekaj popij prej.«

»Isto kot malo prej, z vodo,« sem rekel. Frank je vprašal fanta, ki je imel debelo sukleno obleko in črn klobuk ter gladko obrat ter od mraza oščipan obraz, kaj bo pil on; fant je naročil isto pijačo. Whisky je bil »old Forester«.

Pokimal sem mu in dvignil svoj kozarec in oba sva pila v majhnih požirkih. Čora je bil spodaj, na koncu vrste avtomatov. Najbrž je

oko, in Hollis je stalno vpil: »Odgrizni ga! Odgrizni ga, kot da je grozd!« Blacki je ugriznil Villija Sayera v obraz, zaril zobe globoko v njegovo meso, ga odgriznil, se zopet zagrizel vanj, in oba sta padla na led. Villi Sayer ga je praskal in ga hotel s tem prisiliti, da bi ga spustil.«

Čora je prišel bliže in stal nasproti nas, začutili smo njegov vonj in se obrnili.

»Odgrizni ga, kot da je grozd,« je rekel s svojim piskajočim glasom in obrnil glavo proti nam, kimajoč z njo gor in dol.

»To je bilo levo oko. Prikopal se je še do drugega, ne da bi mu kdo to zaklical. Ko nisem mogel nič več videti, me je teptal. To je bila moja nesreča.« Potrepljal se je po prsih.

»Od tedaj se nisem več mogel prav tepsti,« je rekel. »Prikopal se je do očesa prej, preden sem se utegnil zavedati, kaj se dogaja. Z dobrim udarcem mi ga je izbil. No, pa,« je rekel Čora brez vsakega sovraštva, »to je bil konec vseh mojih pretepov.«

»Daj Blackiju, naj nekaj popije,« sem rekel Franku.

»Čora mi je ime, Tom. Zaslužil sem si to ime. Spoznal sem, da sem ga zaslužil. Človek, ki me je nočjo pustil na cesti, je bil on. Moški, ki mi je odgriznil uho. Nikdar nisva bila prijatelja.«

»Kaj pa si ti naredil njemu?« je vprašal tuji fant.

»Oh, ga boste že videli tu nekje,« je rekel Čora. »Spoznali ga boste takoj, ko ga boste zagledali. Rad bi, da bi vas presenetil.«

»Vi ga ne morete videti,« je rekel neznanec.

»Veste, to je eden izmed razlogov, zaradi katerih si včasih želim, da bi videl,« je rekel Čora. »Rad bi ga vsaj enkrat pogledal.«

»Veš, kakšen je!« mu je rekel Frank. »Enkrat si stopil k njemu in mu otipal obraz.«

»Nocoj sem prav tako naredil to,« je rekel Čora ves srečen. »Zato me je tudi vrgel iz avtomobila. Nima niti trohice humorja. Rekel sem mu, da bi se v tako mrzli noči, kot je ta, moral ves zaviti, da mu ne bi zmrznila notranjost obraza. Njemu pa se to sploh ni zdelo smešno. Saj veste, da Villi Sayer ne bo nikdar postal človek s svetovljanskimi manirami.«

»Blacki, popij eno na račun kavarne,« je rekel Frank. »Ne morem te odpeljati domov, a lahko prespiš tu, v zadnji sobi.«

»To je res lepo od tebe, Frank. Le nikar me ne kliči Blacki. Nisem več Blacki. Čora sem.« Nato je rekel: »Ta Villi Sayer je zdaj najbrž sam samcat doma. On se sploh ne zna nekoliko pošaliti.«

ERNEST HEMINGWAY:

SVETOVVLJAN

centov, in mladenič, ki je na njem igral, mu je dal četrto dolarja. Čora ga je otipal, preden ga je stlačil v žep.

»Hvala ti,« je rekel. »Nikdar ne boš zgubil.«

Fant je odgovoril:

»Lepo je, če človek zna.« Spet je vrgel v avtomat četrto dolarja in spet potegnil za ročico.

Ponovno je dobil, toda tokrat boljši dobiček. Pograbil je kovance po četrto dolarja in dal dvajset centov Čoru.

»Hvala,« je rekel Čora. »Dobro ti gre od rok.«

»Nocoj me spremlja sreča,« je rekel fant, ki je igral.

»Tvoja sreča je prav tako moja sreča,« je rekel Čora in fant je nadaljeval igro, vendar ni več dobival, a Čora, ki je stal poleg njega, je tako smrdel in bil videti tako strašen, da je fant končno opustil igro in odšel k točilni mizi. Čora ga je pregnal, vendar tega ni opa-

mislil, da ne bo nihče vstopil, če ga bodo videli blizu vrat. Ne bi ravno mogli reči, da se je zavedal svoje zunanosti.

»Kako je ta človek izgubil vid?« je vprašal tuji mladenič.

»Ja-ja,« je rekel Frank, »povej mu, Tom.«

»Nisem še slišal o tem.«

»Niste niti mogli,« je rekel Frank. »Seveda niste. Niste bili tu, mislim. Gospod moj, bila je ravno taka mrzla noč, kot je nocojšnja. Morda celo bolj ostra. In pretep je bil hud, prav tako oster. Nisem videl njegovega začetka. Nato so ga nadaljevali pred kavarne »Kažipot«. Black, ki mu sedaj pravimo Čora, in tisti drugi fant, Villi Sayer, sta se mlatila in brcala, praskala in grizla, in videl sem, kako je Blackiju zletelo oko iz očesne votline. Tolkla sta se na zaledeneli cesti, s katere je bil sneg potisnjen na stran, in osvetljevala ju je svetloba, ki je prihajala skozi ta vrata in skozi vrata »Kažipota«, a Hollis Sands je stal tik za Villijem Sayerom, ki je poskušal doseči

za oddih in razvedrilo

JUAN BOSCH:

Žena

Cesta je mrtva. Nič in nihče je ne bo oživil. Dolga je, brezkončno dolga in na njeni sivi koži ni niti sledu življenja. Sonce jo je ubilo. Opalno sonce, katerega rdeča barva je tako žarka, da se je spremenila v belo. Beli opal postane nato prozoren in je vedno tam, na hrbtu ceste.

Ta smrt je tu najbrž že več stoletij. Ljudje so jo zgradili z lopatami in krampi. Peli so in kopali. A bili so tudi taki, ki niso niti peli niti kopali. Vse to je trajalo dolgo. Bilo je videti, da so prišli od daleč. Znojili so se in zaudarjali. Popoldne je bel opal postal rdeč in tedaj je v očeh ljudi, ki so prekopavali cesto, pričel trepetati droben plamenček, skrit za zenicami.

Smrt je prešla planjave in hribe in vetrovi so jo posipali s prahom. Nato je tudi ta prah umrl in se umiril na njeni sivi koži.

Po obronkih je bodeče grmovje. Pogled pogosto trpi ob takem prostanstvu. Visoka planota je povsem ogolela. V dolini so travnate ravnine. Plice roparice kronajo kaktuse na planoti. Kaktusi so pobarvani z belim opalom.

Kolibe so vse nizke in zgrajene iz blata. Nekateri so pobarvani belo in jih v soncu skoro ni videti. Izdvajajo se samo strehe, debele, suhe in polne strahu, da ne bi zgozele. Te strehe so iz palmovih vej in voda nikdar ne steče z njih.

Mrtva cesta, popolnoma mrtva, je prekopana, siva. Ženska je bila videti v začetku kot črna pika, vsa sploščena, nato kamen. Ni bilo sapice, da bi zganila njene cunje. Ni je žgalo sonce. Le kriki njenega otroka so ji povzročali bolečino. Otrok je bil bronasto rjav, čisto majhen, imel je svetle oči in privijal se je k materi, hotel jo je s svojimi ročicami vleči dalje. Cesta bo sicer sežgala majhno telo ali vsaj kolena tega drobnega bitja, golega in kričavega.

Hiše ni bilo videti. Pred njo so rasli trije trnovi gmi in jo skrivali.

Ko je hodil dalje, je postajalo večje, kar je bilo podobno kamnu, vrženemu na cesto.

Postajalo je večje in Kiko si je rekel: Gotovo je kako povoženo tele.

Razgledal se je naokrog. Planota, stepla. Daljni hrib, pokrit z visoko travo, se mu je zdel kot kup peska, razbičan od vetra. Rečeno korito. Suho grlo zemlje, v katerem je bila voda pred več kot tisoč leti. Zlata planota je praskelala pod težkim, prosojnim opalom. In kaktusi, kaktusi, kronani s pticami ujedami.

Ko se je približal, je črna pika postala človeško bitje. Razločil je otrokov jok.

Mož jo je tepel. Podil jo je po edinem prostoru kolibe, v kateri je bilo vroče kot v peči, vlačil jo je za lase in jo s pestjo tolkel po glavi.

— Pasja hči! Pasja hči! Ubil te bom kot psico, kačal

— Nihče ni šel mimo, Čepe, nihče, — mu je hotele pojasniti.

— Ne? Boš že videla sedaj!

In spet jo je tepel.

Otrok je očeta zgrabil za noge. Ni še znal govoriti. Videl je mater, kako krvavi iz nosa. Ni se ustrašil krvi, ne, ampak to je bil vzrok, da je jokal, kričal. Mati bo gotovo umrla, če ji bo še dalje tekla kri.

Vse to se je zgodilo zato, ker ženska ni prodala kozjega mleka, kot ji je bil ukazal mož. Ko se je po štirih dneh vrnil s hribov, ni našel nobenega denarja. Pravila mu je, da se je mleko pokvarilo, a v resnici ga je popil otrok. Raje se je odrekla tistemu drobižu, kot da bi otrok tako dolgo stradal.

Mož ji je ukazal, naj vzame otroka in se pobere.

— Ubil te bom, če se boš vrnila!

Ženska je ležala na zemlji. Močno je krvavela in ni ničesar slišala. Čepe jo je ves besen zavlekel na cesto. In ostala je tu, kot mrtva na hrbtu velike mumije.

Kiko je imel vode še za dva dni potovanja, a je skoro vso porabil, ko je močil ženinovo čelo. Prijel jo je za roko in jo privedel do kolibe. Misli, da je, kako bo razparal svoj lastno srajco, da ji bo obrisal kri. Čepe

je prišel po dvorišču.

— Rekel sem, da te nočem več videti tukaj, beštija umazana!

Videti je bilo, kot da ni opazil tujca. Od belega, prozornega opala je postajal še bolj divji. Lase je imel kot predivo, a očesni roženici črni.

Kiko se je oglasil, toda Čepe, na pol blazen, je pričel spet groziti svoji žrtvi. Spet jo je tepel. Sedaj sta se spoprijela možka.

Otrok, majhen, čisto majhen, je ponovno vreščal. Skril se je pod materino krilo. Boj je bil kot pesem mišic. Spregovorili niso niti besede. Slišati je bilo samo vpijje otroka in cepetanje nog po zemlji.

Žena je videla, kako Kiko davi Čepeja: zaril je prste v vrat njenega moža. Ta je pričel zapirati oči, odpirati usta in kri mu je silila v obraz.

Ni vedela, kako se je zgodilo, le tu, prav

ZA DOBRO VOLJO

»Kdaj je najugodnejši čas za obiranje sadja? Povej ti, Grivec!«

»Kadar je pes privezan in ni nikogar doma.«

*

»Saj res, vaša hčerka je že dobro leto poročena. No, kako se kaj počuti v zakon?«

»Imenitno! Ne morete si misliti, kako dober je naš zet. Kadarkoli si njegova ženica kaj zaželi, ji morava midva tisto nemudoma kupiti.«

*

Stari Škrbec se strašno boji bacilov.

Ondan se pelje z vlakom. Nasproti mu je sedla mlada mati z otrokom. Otrok se dere, kakor da bi ga dajali iz kože.

»Hm... oprostite, da nima vaš otrok kakšne nalezljive bolezni?« vpraša s strahom gospod Škrbec.

»Nalezljive bolezni? Te, ki jo ima, bi bili lahko samo veseli, če bi se je nalezli. Otrok dobiva zobe!«

*

»Ali ste vi gospodar te hiše?«

»Da, moja žena je včeraj odpotovala.«

blizu, pri vratih, je bil kamen. Kamen, podobno kosu lave, rjasl, skoro črn in težek. Čutila je, kako se je v njej porajala neka divja moč. Dvignila je kamen in zamahnila. Udarec je zabobnel suho. Kiko je spustil drugega možkega, zvil kolena, nato široko razprl roke in padel na hrbet, brez napora, da bi se zravnal.

Sleptana zemlja je vpijala kri, tako rdečo, tako obilno. Čepe je videl, kako je zablestela svetloba.

Žena si je pritiskala pesti na obraz, imela je razpletene lase in široko razprte oči. Nato je bežala. Zdelo se ji je, da so ji sklepi postajali mlahavi. Hotela je videti, ali prihaja kdo, toda na mrtvi cesti, povsem mrtvi, ni bilo nikogar razen sonca, ki jo je ubilo. In tam dalje, na koncu planote, peščenih hribov, kot da bi jih nanosil veter. In kaktusi, obarvani z opalom.

»Kdo je bil tovariš, ki si ga pravkar pozdravil?«

»Znanec. Služi tam, kjer sem jaz nekoč služil.«

»Kje pa?«

»Mož je moje bivše žene.«

*

»Ali se še spominjate svoje stare prijateljice Mile? Saj sta menda v šolo skupaj hodili?«

Kaj se je ne bi spomnil! Čudna ženska je bila, zraven pa neverjetno neumna. Kaj se je zgodilo z njo?«

»Moja žena je postala.«

*

Mož je vprašal ženo:

»Ali si videla tisto žensko, ki je stopila z vlaka in naju je tako ostro pogledala?«

»Ali misliš tisto v razpetem plašču z rdečo svilenim podlogo, v modrem klobuku in ročavicah, z rdečo torbico, živordeče pobarvanimi ustnicami in umetnimi trepalnicami?«

»Da.«

»Nisem se zanjo zmenila. Pogledala sem jo tako mimogrede.«

SPORTNI VESTNIK

Innsbruck se pripravlja na zimsko olimpiado

Prihodnje leto — od 29. januarja do 9. februarja — bo tirolska prestolnica Innsbruck s svojo okolico prizorišče IX. zimskih olimpijskih iger, ki bodo pritegnile najboljše smučarje in druge „mojstre“ zimskega športa iz vseh delov sveta. Za to veliko srečanje se Innsbruck temeljito pripravlja in je njegova okolica že več mesecev živahno gradbišče. Potrebne niso le nove, mednarodnim predpisom odgovarjajoče tekmovalne naprave, skakalnice, proge za alpske smučarje, vozače bobov in ledena arena za hokejiste ter drsalce, marveč je treba zgraditi tudi stanovanja za tisoče tekmovalcev, novinarjev in funkcionarjev, urediti pa je treba tudi prometne zveze za mnoge stotisoče obiskovalcev in razne druge stvari, da se bo olimpiada v Innsbrucku res lahko v redu odvijala.

Eden največjih objektov, ki je nastal v ta namen, je olimpijska vas. Od prvotnega načrta, po katerem so hoteli zgraditi na stotine tipičnih tirolskih lesenih hišic, so prešli na izgradnjo osmih modernih blokov od nosno 11-nadstropnih stolpnic, katerih vsaka bo imela 250 sob. Samo v teh zgradbah bo našlo prostora 4000 tekmovalcev, funkcionarjev, delegatov in tehnikov. Urejeni pa bodo tudi razni stranski objekti, pošta, kavarna, ambulanta, čitalnice, frizerski saloni, servisne pralnice in likalnice, avtobusna postaja, trafika, trgovinski lokali — skratka vse, kar potrebuje moderna mestna četrt. Kajti po olimpiadi bo na tem prostoru nastalo moderno predmestje Innsbrucka s približno 9000 prebivalci, tako da bodo ogromna sredstva, vložena v izgradnjo olimpijske vasi, koristno služila tudi pozneje.

V tako imenovanem Axamer Lizumu, neposrednem prizorišču olimpijskih iger, pa je pred izgradnjo nov športni hotel „Olympia“, največje novo, ljubiteljem zimskega športa namenjeno hotelsko poslopje v avstrijskem delu Alp. V prvem krilu novega hotela bo 100 postelj za goste in 150 ležišč za srežne osebe. Vsaka hotelska soba bo imela kopalnico, radijski sprejemnik in telefon. V

drugem hotelskem krilu bodo uredili in opretili urad za tisk. Tudi tam bo pozneje nadsto hotelskih sob. Poleg osrednjega hotelskega poslopja bodo uredili celo vas avtomobilskih prikolic in stanovanjskih voz, ki jih bodo ogrevali. Tukaj bo prostora za nadaljnjih 200 postelj predvsem za dopisnike in snemalce.

Med športnimi napravami vzbuja pozornost zimski stadion, v katerem se bodo odvijale tekme drsalcev in hokejistov. Objekti, ki je eden najlepših in največjih tovrstnih naprav v Evropi, lahko sprejme do 10.000 gledalcev. Na drsališču pa bodo postavili velik šotor, kamor se bo v primeru slabega vremena lahko zatekel nad tisoč ljudi. Šotor bo opremljen z okrepevalnicami s samopostrežbo, v vseh stalnih in začasnih gostinskih obratih novega zimskošportnega središča pa bo lahko hkrati sedlo za mizo nad 2000 gostov.

To je le nekaj podrobnosti z velikega gradbišča, na katerem nastaja še cela vrsta drugih objektov: na primer dobrih 60 km modernih asfaltnih cest, 7 novih žičnic itd. Innsbruck se dejansko trudi, da bi bil prihodnje leto, ko bodo zadonele olimpijske fanfare, dobro in vsestransko pripravljen.

NOGOMET

Vzhodna Nemčija : Madžarska 1:2 (0:1)

Po porazu 0:2, ki ga je madžarska državna reprezentanca utrpela proti Jugoslaviji, so madžarski nogometaši gostovali v Berlinu, kjer so Vzhodno Nemčijo srečno premagali z rezultatom 2:1 (1:0). Tekma, ki jo je gledalo 70.000 gledalcev in ki je bila odločena šele dve minuti pred koncem, šteje v okvir tekmovalstva za evropski pokal; povratno srečanje bo 3. novembra v Budimpešti. V nedeljo pa bo Madžarska na domačem igrišču nastopila proti Avstriji.

Zmaga Št. Janža

Zadnjo nedeljo so šentjanski nogometaši igrali v Železni Kapli in premagali tamkajšnje moštvo s pičlim rezultatom 3:2 (2:1). Vendar pa je ta zmaga za Št. Janža toliko bolj pomembna, ker so jo v bistvu dosegli igralci, ki sicer še ne igrajo v prvem moštvu: tako drugi kakor tudi odločilni tretji gol so dosegli namreč mladinci, kar pomeni, da ima šentjanski nogomet dober naraščaj.

Milan premagal Santos

120.000 navdušenih gledalcev je spremljalo prvo finalno tekmo za svetovni pokal med italijanskim Milanom in južnoameriškim Santosom.

Gostilna v Celovcu se odda v najem. Natančnejša pojasnila na upravi Slovenskega vestnika, Celovec - Klagenfurt, Gasometergasse 10, kjer se naj zainteresirani pismo ali osebno tudi zglasijo.

PAVLIHOVA PRATIKA 1964

Pratika je pratika, boste rekli. Pa le ni tako: Pavlihova pratika je nekaj posebnega. Neke samozagleda tega, ker doživi vsako leto najvišjo naklado izmed vseh slovenskih knjig (za leto 1964 je bila tiskana v 130.000 izvodih), nekaj posebnega je zlasti zaradi tega, ker nam celo leto nudi zvrhan koš smeja in humorja, poleg tega pa še marsikaj zanimivega in koristnega. Kar pogledamo njeno bogato vsebino:

»Koledar del s slikami« »Imenik koledar« »Lunine mene« »Vzhod in zahod sonca« »Planeti v letu 1964« »Mrki Sonca in Lune« »HOROSKOP« »Križem po božjih vrtovih« »Če žena zbol« »Bomo kupili fantka ali punčko« »Zaupni daj-dam« »Edinstveni primer« »Pravna posvetovalnica« »Kulturna zabava« »Kako nastane film« »Predlogi za nove športne igre« »Olika je odlika« »Kako ločiti umetno vino od naravnega« »Prav malenkostni lastnik« »Da ni pretežno« »Inflacija« »Vsi smo žrtve slabe vesti« »Vesele nabira Francek« »Teden v verzih« »Nekaj o naši prehrani« »Naši dopusti in vreme« »Poštne tarife« »Nekaj nasvetov za fotografe« »Imenitna zamisel Toneta Prakse« »Pomembno odkritje Pankracija Čezane« ...

in vmes še kopica drobnih šal, ugank, skrivalic in marsikaj drugega v zabavo in razvedrilno, za mlado in staro.

Kljub temu pa stane PAVLIHOVA PRATIKA, ki obsega skoraj 200 strani in je bogato ilustrirana, s a m o 1 0 š i l i n g o v ! Oskrbite si jo pravočasno, da se vam ne bo zgodilo tako kot lani tistim, ki so po njej spraševali šele takrat, ko je ni bilo več.

„Naša knjiga“, Celovec, Wulfengasse

RADIO PROGRAM

RADIO CELOVEC

I. PROGRAM

Poročila: 5.45, 6.45, 7.45, 12.30, 16.45, 20.00, 22.00.
Dnevne oddaje: 5.55 Kmečka oddaja — 6.00 Pestro mešano — 7.00 Pestro mešano — 7.55 Gospodarske vesti — 9.00 Pozdrav nate — 10.00 Za gospodinja — 13.00 Pestro mešano — 13.05 Opoldanski koncert — 14.00 Objave — 16.55 Kulturne vesti — 18.45 Pestro mešano — 18.55 Lokalni šport — 19.30 Odmev časa.

Sobota, 26. 10.: 8.00 Otroški zbor radia Celovec — 8.05 Naš hišni vrh — 8.15 Komorna glasba — 11.40 Od plošče do plošče — 14.15 Pozdrav nate — 15.50 Za filateliste — 16.00 Iz vseh dalin zveni — 16.55 ABC obnašanja — 17.00 Tako živimo danes na Dunaju — 18.00 Gledališka in filmska kritika — 19.00 Sport — 20.15 Ekumenski koncert — 20.40 Orkestrski koncert.

Nedelja, 27. 10.: 8.05 Kmečka oddaja — 9.05 Popevke — 9.40 Glasba iz Gaetljevega „Egmonta“ — 11.00 Opoldanski koncert — 12.45 Gledališko ogledalo — 13.00 Operni koncert — 13.45 Iz domovine — 14.30 Pozdrav nate — 16.30 Skozi svet, skozi čas — 17.05 Plesna glasba — 18.00 Veselo petje, veselo igranje — 19.00 Sport — 19.45 Zabavna oddaja — 20.10 „Zasluslanje“, radijska igra — 21.20 Ob lepi modri Danavi.

Ponedeljek, 28. 10.: 6.55 Sport od nedelje — 8.00 Pismenstvo domovine — 8.15 Koncert — 13.30 Male melodije avstrijskih komponistov — 15.15 Komorna glasba — 15.45 Korotki knjižni kotiček — 18.25 Za vas? Za vas! — 18.35 Mladinska oddaja — 19.00 Dober večer, dragi poslušalci — 20.15 In kaj mislite vi? — 20.30 Veseli ljudje so veseli — 21.15 Veselo petje, veselo igranje.

Torek, 29. 10.: 8.00 Zveneč jutranji pozdrav — 8.15 Orkestrski koncert — 14.55 Posebej za vas — 15.45 Mladinska oddaja — 17.00 V koncertni kavarni — 18.00 Iz parlamenta — 19.00 Srečna Avstrija — 20.15 Radijska igra — 21.30 Pesem za lahka noč.

Sreda, 30. 10.: 8.00 Zveneč jutranji pozdrav — 8.15 Jutranji koncert — 14.55 Posebej za vas — 15.45 So možgani duševni avtomati? — 17.00 Glasba, ki se nam dopade — 18.15 Pomoč vsakdo potrebuje — 19.00 Ob svetloem dnevu varčevanja — 20.15 „Palestrina“, glasbena legenda.

Četrtek, 31. 10.: 8.00 Zveneč jutranji pozdrav — 8.15 Da, to je moja melodija — 15.15 Ura pesmi — 15.45 Korotki avtorji: Arnold Clementschitsch — 17.00 Opoldanski koncert — 18.00 Kulturne vesti — 18.20 Oddaja zbornice kmetijskih delavcev — 18.35 Mladinska oddaja — 19.00 Dober večer, dragi poslušalci — 21.00 Zveneča alpska dežela.

Petek, 1. 11.: 7.00 Zborovski koncert — 8.05 Glasbena medigra — 11.00 Pisan šopek melodij — 13.00 Operni koncert — 13.45 Iz domovine — 14.30 Pozdrav nate — 17.05 V koncertni kavarni — 18.00 Slavnostni koncert — 19.00 Sport — 19.30 Strauss vam igra — 20.10 Orkestrski koncert.

II. PROGRAM

Poročila: 6.00, 7.00, 8.00, 13.00, 17.00, 19.00, 22.00, 23.00, 00.00.

Dnevne oddaje: 5.30 Dobro jutro — 6.10 Z glasbo v dan — 6.50 Pestro mešano — 7.10 Pestro mešano — 7.20 Jutranja glasba — 11.45 Kmečka oddaja — 12.03 Za avtomobiliste — 13.10 Pestro mešano — 14.50 Objave — 17.10 Kulturne vesti — 17.30 Reporter na poti — 18.00 Dobra razpoloženja — 19.00 Za oroke — 19.10 Pestro mešano — 19.20 Kaj slišite danes zvečer — 21.55 Sport — 22.10 Pogled v svet — 23.10 Pogled v svet.

Sobota, 26. 10.: 8.30 Prosimo, prav prijazno — 9.10 Ob dnevu zastave — 9.45 Ti in žival — 10.00 Solska oddaja — 13.20 Odmev iz Avstrije — 13.55 Agrarna politika — 14.00 Pariški ABC — 14.25 Glasba Josefa Straussa — 14.40 Tehnični razgled — 15.15 Ob dnevu zastave — 16.30 Popevke — 17.10 Iz parlamenta — 17.40 Mednarodna radijska univerza — 18.00 Vsaka stvar ima dve strani — 19.10 Oddaja zveznega kanclerja — 19.30 Avstrijski teden knjige — 20.00 Avstrijske koračnice — 22.20 Strauss vam igra.

Nedelja, 27. 10.: 7.05 Godba na pihala — 8.15 Kaj je novega — 9.00 Giuseppe Verdi v svojih pismih — 10.15 Glasbena pestrost — 11.15 Velika simfonija — 13.10 Za avtomobiliste — 14.45 Nogometna tekma Madžarska — Avstrija — 15.45 Ljudstvo in domovina — 18.00 Avstrijski teden — 19.10 Teden dni svetovnih dogodkov — 19.30 Melodija za nedeljski večer — 20.30 Lepi glasovi, lepe viže — 22.20 Komorni koncert.

Ponedeljek, 28. 10.: 6.05 Premislite prosimo sami — 8.10 Prosimo, prav prijazno — 9.05 Solska oddaja — 9.35 Iz ustvarjanja velikih mojstrov — 10.15 Solska oddaja — 11.00 Ljudske viže — 13.30 Za prijatelja opere — 14.35 Mednarodna radijska univerza — 15.00 Solska oddaja — 15.30 Zabavna glasba — 16.00 Otroška ura — 17.40 Zenska

TELEVIZIJA

Sobota, 26. 10.: 15.00 Za otroke: Med cirkuško kupolo in manežo — 15.28 Športni ABC — 15.58 Pogled v deželo — 16.23 Kristof Kolumb — 18.33 Palet v Tanganjiko — 19.00 Črno na belom — 19.30 Poročila — 19.45 Čas v sliki — 20.15 Kaj vidimo novega — 21.20 Šah in druge igre — 21.50 Poročila.

Nedelja, 27. 10.: 17.00 Za otroke: Zadeva z otokom zakladov — 17.16 Svet mladine — 17.46 Kaj lahko postanem — 19.00 Sedem dni časovnih dogodkov — 20.00 Poročila in športni komentar — 20.15 „Življenje mistra Skellingtona“, film.

Ponedeljek, 28. 10.: 18.38 Neznani svet: Tasmanija — 19.00 Aktualni šport — 19.30 Poročila — 19.45 Čas v sliki — 20.15 Horizonti — 21.15 Športno omizje — 22.15 Poročila.

Torek, 29. 10.: 18.33 „Krava“ — 19.00 Kriminalni film — 19.30 Poročila — 19.45 Theo Lingar — 19.55 Čas v sliki — 20.15 Enaindvajset — 21.00 Poje Birgit Nilson — 21.35 Poročila.

Sreda, 30. 10.: 17.00 Za otroke: Listamo po slikanici — 17.25 „Bullerbülki otroci“ — 17.47 Za družino: Račno delo — 18.33 Ekspedicija v neznano — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Poročila — 19.45 Čas v sliki — 20.15 Film — 21.05 Šah smrti — 21.45 Poročila.

Četrtek, 31. 10.: 11.00 Solska oddaja — 12.00 Solska oddaja — 18.33 Lukas Cranach, slikar reformacije — 19.45 Poročila in Čas v sliki — 20.15 Film — 21.45 „Več luči“ — 21.55 Poročila.

Petek, 1. 11.: 17.00 Za otroke: Med cirkuško kupolo in manežo — 17.28 Za filateliste — 17.58 Za družino: Knjižni kotiček — 20.00 Poročila in športni komentar — 20.15 Gaetljeve „Faust“ — 22.00 Poročila.

oddaja — 19.30 Avstrijski teden knjige — 20.00 Wagnerjev „Siegfried“ — 22.15 Tisoč taktov plesne glasbe.

Torek, 29. 10.: 6.05 Preden odidele — 8.20 Glasba na tekočem Iraku — 9.05 Solska oddaja — 9.35 Iz ustvarjanja velikih mojstrov — 10.15 Solska oddaja — 11.00 Ljudske viže — 13.20 Teden pri Zdrženih narodih — 13.30 Pomembni orkestri — 14.35 Lirika Sergeja Jesenina — 15.00 Solska oddaja — 16.30 Življenje se začne pri šestdesetih — 17.15 Znanje za vse — 17.50 Esperanto — 19.30 Avstrijski teden knjige — 20.00 Emmerich Kalman, njegovo življenje, delo in doba — 21.30 O tem lahko govorimo.

Sreda, 30. 10.: 6.05 Premislite prosimo sami — 8.10 Prosimo, prav prijazno — 9.05 Solska oddaja — 9.35 Iz ustvarjanja velikih mojstrov — 10.15 Solska oddaja — 11.00 Ljudske viže — 13.30 Za prijatelja opere — 14.15 Sodobni avstrijski komponisti — 15.00 Solska oddaja — 16.00 Japonska lirika — 17.40 Hišni zdravnik — 20.15 Vseh dežel — 21.40 Popravi, kar drugi zagrešijo — 22.15 Moskovska konferenca zunanjih ministrov oktobra 1943.

Četrtek, 31. 10.: 6.05 Preden odidele — 8.05 Solska oddaja — 9.35 Iz ustvarjanja velikih mojstrov — 10.15 Solska oddaja — 11.00 Ljudske viže — 13.30 Simfonija Sergeja Prokofjeva — 14.10 Pomembni orkestri — 15.00 Solska oddaja — 15.30 Dela avstrijskih komponistov — 17.40 Zenska oddaja — 20.00 Lahka glasba — 21.00 Regulacija hudournikov in plazov.

Petek, 1. 11.: 7.05 Zabavni koncert — 8.05 Jesenska elegija — 9.00 Operni koncert — 10.00 Ljudske viže — 11.00 Holandski festival 1963 — 13.10 Za avtomobiliste — 14.10 Mozartova opera „Beg iz seraja“ — 17.05 Gledališče po vsem svetu — 18.00 Ura pesmi — 19.30 Avstrijski teden knjige — 20.00 Radijska igra.

RADIO LJUBLJANA

Poročila: 4.14, 5.00, 6.00, 7.00, 8.00, 10.00, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 17.00, 18.00, 22.00, 23.00, 24.00.

Oddaja na srednjem valu 327,1 — 257 — 212,4 — 202 m

UKV frekvence 96,5 — 92,9 — 94,1 — 88,5 — 97,9 MHz

Dnevne oddaje: 4.00 Dobro jutro — 10.55 Vsak dan nova popevka — 11.00 Oddaja za voznike in potnike motornih vozil — 12.05 Zabavna glasba — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Domači napeti za prijetno opoldne — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 16.00 Vsak dan za vas — 18.00 Aktualnosti doma in po svetu — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik.

Sobota, 26. 10.: 6.10 Napotki za turiste — 8.05 Vedre melodije za konec tedna — 8.55 Radijska šola — 9.25 Skladbe za mladino — 9.45 Solistična zabavna glasba — 10.35 Pesmi raznih narodov pojo celovski madrigalisti — 12.25 Veseli planšarji — 13.30 Glasbeni sejem — 14.35 Voščila — 15.15 Zabavna glasba — 15.40 Amaterji pred mikrofonom — 17.35 Pesmi in plesi jugoslovanskih narodov — 18.10 Portreti velikih pevcev — 18.45 Novo v znanosti — 20.00 Ob dnevu varčevanja — 23.05 Prijeten konec tedna.

Nedelja, 27. 10.: 6.30 Napotki za turiste — 7.40 Pogovor s poslušalci — 8.00 „Veseli tobogan“ — 9.05 Voščila — 10.00 Se pomnite, tovariši — 10.30 Godba na pihala — 11.30 Nedeljska repertoar — 11.50 Solistični instrumenti zabavne glasbe — 12.05 Voščila — 13.30 Za našo vas — 13.50 Koncert pri vas doma — 14.10 Nekaj melodij, nekaj ritmov — 15.15 Plesni ritmi s koncertnih odrov — 16.00 Humoreska tedna — 16.20 Glasbeni avtomat — 17.05 Majhni zabavni ansamblji — 17.15 Radijska igra — 18.15 Glasba iz znamenitih oper — 20.00 Izberite svojo popevko — 21.00 Stefan Zweig in Richard Strauss — 22.10 Zapletite za nami!

Ponedeljek, 28. 10.: 8.35 Poje Slovenski vokalni oklet — 8.55 Za mlade radovedneže — 10.15 Iz Bizetove opere „Carmen“ — 12.25 Vokalni narodno-zabavni ansamblji — 13.30 Glasbeni sejem — 14.35 Voščila — 15.15 Zabavna glasba — 15.45 S knjižnega trga — 17.05 Glasbena križanka — 18.10 Z melodijami po severnih deželah — 18.45 Pola sodobne medicine — 20.00 Simfonični koncert — 22.10 Zabavni mozaik.

Torek, 29. 10.: 6.20 Tečaj angleščine — 8.05 Domače viže in napeti — 8.35 Zabavni zbori in orkestri — 8.55 Radijska šola — 9.25 Iz opere „Štirje grobijani“ — 10.15 Pisana paleta — 10.40 Stara glasba — 12.25 Beneški fanfje s pevci — 13.30 Herbert von Karajan za dirigentskim pulom — 14.05 Radijska šola — 14.35 Narodne pesmi — 17.05 Koncert po željah — 18.25 Plesni orkester radia Ljubljana — 18.45 Na mednarodnih križpotih — 20.00 Poje komorni zbor radia Beograd — 20.20 Radijska igra — 21.00 Serenadni večer.

Sreda, 30. 10.: 6.20 Tečaj makedonskega jezika — 8.05 Jutranji divertimento — 8.55 Pisan svet pravljic in zgodb — 9.25 Glasba ob delu — 10.15 Finska narodna glasba — 10.45 Človek in zdravje — 12.25 Domači instrumentalni ansamblji — 13.30 Od solistov do orkestra — 14.05 Radijska šola — 14.35 Znano in priljubljeno — 15.40 Komorni zbor radia Ljubljana — 17.05 Neznani Chopin — 18.10 Portreti parizanskih skladateljev: Marjan Kozina — 18.25 Orkester Zagrebske filharmonije — 18.45 Ljudski parlament — 20.00 David Ojstrah igra Brahmsa — 20.40 Drugi kraji, druge melodije.

Četrtek, 31. 10.: 6.20 Tečaj ruskega jezika — 8.05 Iz znamenitih oper in baletov — 8.55 Radijska šola — 9.25 Slovenski pevci, ansamblji in orkestri zabavne glasbe — 10.15 Godba na pihala — 13.30 Glasbeni sejem — 14.35 Voščila — 15.40 Literarni sprehod — 17.15 Turistična oddaja — 18.10 Od julia do noči na Floridi — 18.45 Kulturna kronika — 20.00 Četrtek večer domačih pesmi in napetov — 21.00 Ob 150-letnici Njegoševega rojstva.

Petek, 1. 11.: 8.00 Mladinska radijska igra — 8.35 Pojo mladinski zbori — 9.05 Jugoslovanska simfonična glasba — 10.00 Slovenski narodni motivi — 10.30 „So že rože v hartelnu žavovale“, literarna glasbena oddaja — 11.30 Listi iz slovenske glasbe — 12.05 Slovo na opernem odru — 13.30 Simfonična in komorna dela — 14.30 Zalne svečanosti v Sloveniji — 15.15 Zvočna paleta — 16.10 Orkester dunajskih Državnih opere izvaja Beethovnova „Eroica“ — 17.05 Lepe melodije — 17.30 Jugoslovanski skladatelji — 18.00 Nismo jih pozabili, reportaža — 19.05 Zabavna glasba — 20.00 Revijijska glasba — 20.15 Tedenski znanje-politični pregled — 20.30 Slovenska violinska glasba — 20.50 Mandoline in godala — 21.15 O morju in pomorščakih.

TAUSCH

Altwellgestrick tauscht gegen neue Woll! Musterkarte und Aufzählungsbedingungen durch Tiroler Hauswolle, Wien V., Einsiedlergasse 50.